

TRYGG OPPVEKST

Behovs- og kapasitetsvurdering
av oppvekstfeltet i Røde Kors i Viken

LISE SOLVOLL, RØDE KORS I VIKEN

Røde Kors Akershus

Røde Kors Buskerud

Røde Kors Østfold

INNHold

Sammendrag av rapporten «Trygg oppvekst»	3
Innledning	4
Humanitære behov	6
Overlapp og opphopning av humanitære utfordringer	6
Sårbarhet og motstandskraft	8
Oppvekst i Røde Kors	9
Målgruppen barn og unge	10
Frivillige i oppvekstaktivitet	11
Koronapandemiens konsekvenser for barn og unge	13
Studentenes situasjon	14
Arbeidsledighet og permittering av unge i Viken	15
Humanitære behov blant barn og unge i Viken	16
Barn i vedvarende lavinntekt	19
Trangbodddhet	19
Barn med innvandrerbakgrunn	20
Enslige mindreårige flyktninger	20
Barn som får hjelp av barnevernet	21
Barn med nedsatt funksjonsevne	21
LHBTIQ-personer	21
Sosial ulikhet i deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter	22
Utfordringer på sosiale medier	23
Ensomhet	24
Vold og mishandling	25
Kors på halsen	26
Fravær fra skolen	28
Frafall i videregående skole	28
Oppfølgingstjenesten	29
Studenters livskvalitet	29
Kilder for behovskartlegging	30
Røde Kors i Viken	33
Funn fra oppvekstundersøkelsen til lokalforeningene	39
Våre frivillige	39
Ungdom som deltar i aktivitetene	42
Kapasitet i Røde Kors i Viken	43
Råd til aktiviteter for barn og ungdom	45
Røde Kors Ungdom om ungdom	45
En helsesykepleiers erfaringer	47
Råd til Røde Kors i Viken fra ungdom i oppfølgingstjenesten	48
Råd til Røde Kors fra Fylkeskommunens ungdomsråd	48
Til frivillige fra frivillige	49
Anbefalinger	51
Anbefalinger til lokalforeningene	51
Anbefalinger til distriktet	51
Anbefalinger til nasjonalkontoret	52
Vedlegg	
Forebygging av grenseoverskridende atferd, trakassering og overgrep	53
Medvirkning	54
Intervjuguide	55
Referansesjekk	56
Sjekkliste for velfungerende oppvekstaktivitet	57

SAMMENDRAG AV RAPPORTEN «TRYGG OPPVEKST»

Rapporten «Trygg oppvekst» er en kartlegging av oppvekstfeltet i kommunene i Viken og en kapasitetsvurdering av Røde Kors' evne til å møte barn og unges humanitære behov gjennom oppvekstaktiviteter i lokalforeningene i Røde Kors i Viken.

Rapporten «Trygg oppvekst» finner en rekke humanitære utfordringer på oppvekstfeltet i Viken. Disse er forsterket ytterligere av koronapandemien, som har truffet barn og unge i Viken spesielt hardt. Mange kommuner i Viken peker seg negativt ut sammenlignet med landsgjennomsnittet. Dette gjelder barn som lever i vedvarende lavinntekt, som bor trangt, som opplever mobbing og som faller fra skolen. Barn som faller inn under flere forskjellsskapende kategorier, kan oppleve økt sårbarhet. Som motkraft til sårbarheten, trenger barn og unge erfaring med egen resiliens og evne til å møte utfordringer. Røde Kors kan tilby viktige erfaringer knyttet til mestring, fellesskap, inkludering og tilhørighet.

Utfra behov i kommunene, bør lokalforeningene innrette sin kapasitet til å møte humanitære utfordringer i målgruppen «barn og unge i sårbare livssituasjoner». Rapporten finner at de frivillige opplever å nå ut til målgruppen, men at det er potensiale for å nå flere av de mest sårbare. Videre oppgir de frivillige at barns medvirkning er en integrert del av aktivitetene. Samtidig kan medvirkning gjennomføres i mer tilpassede og aktivitetsspesifikke varianter. Kvalitetssikring av frivillige gjøres i stor grad, men mange peker på forbedringspotensiale og at flere av kriteriene for kvalitetssikring bør gjennomføres. Det er behov for mer systematisk arbeid knyttet til kvalitetssikring. Det er også stort behov for flere frivillige i mange lokalforeninger, og å nå ut til nye deltakere med informasjon om Røde Kors' aktivitetstilbud.

Rapporten konkluderer med anbefalinger til lokalforeninger, distrikt og nasjonalkontor. Disse handler oppsummert om å opprettholde og styrke eksisterende aktivitet gjennom kvalitetssikring og utvikling av en trygg organisasjon. Mange lokalforeninger oppgir ønske om oppstart av oppvekstaktivitet. For disse lokalforeningene er anbefalingene å konkretisere arbeidet med oppstart, knytte seg til kommunens behov for støtte og søke oppfølging og støtte til oppstart fra distriktskontoret ved behov. Distriktet anbefales å i større grad støtte lokalforeninger med kvalitetssikring, oppstartsinitiativer, og synliggjøring av aktivitet. Nasjonalkontoret anbefales å gå foran og benytte erfaring fra arbeid med kriser til å forutsi forsterkede behov i målgruppen barn og unge i sårbare situasjoner. Videre må nasjonalkontoret i større grad levere tydelig og godt materiell for rekruttering, retningslinjer for aktivitet og frivillige og være pådrivere i arbeid med å skape tryggere organisasjonskultur og forebygge seksuell trakassering, overskridelser og overgrep. Rapporten foreslår noen verktøy for kvalitetssikring knyttet til medvirkning, trygg organisasjon, intervjusamtale og referansesjekk, og en sjekklister for vel-fungerende oppvekstaktivitet.

INNLEDNING

Trygg oppvekst er ett av tre hovedmål for Røde Kors' arbeid i hovedprogramperioden 2021–2023,¹ og denne rapporten skal bidra til arbeidet for nettopp trygg oppvekst i lokalforeningene i Røde Kors-distriktene i Viken. Formålet med kartleggingsarbeidet og rapporten er å understøtte Røde Kors' videre arbeid for barn og unge i vårt distrikt. Prosjektet «Behovs- og kapasitetsvurdering av oppvekstfeltet i Røde Kors i Viken» har hatt som mandat å fremskaffe en status på oppvekstfeltet i Viken, ved å kartlegge barn og unges humanitære behov og Røde Kors' kapasitet til å møte disse behovene.

Kartleggingen og rapporten er til deg som er frivillig, enten du er i en lokalforening med eller uten aktiviteter for barn og unge. Den er også til lokalforeningsstyrene og distriktsstyrene i Akershus, Buskerud og Østfold Røde Kors, som skal gjøre prioriteringer og være pådrivere for aktivitet på oppvekstfeltet. I tillegg har rapporten anbefalinger til distriktet og nasjonalkontoret.

Avgrensning for prosjektet har vært nødvendig. Målområdet «Trygg oppvekst» rommer svært mange behovsområder innenfor barn og ungefeltet. Å kartlegge alle humanitære behov som eksisterer blant barn og unge er ikke mulig innenfor rammene for dette prosjektet og heller ikke hensiktsmessig. Prosjektarbeidet og

rapporten baserer seg derfor på noen av de mest sentrale humanitære utfordringene som er relevante å kjenne til for frivillige i Røde Kors' oppvekstaktiviteter.

Metoden som har vært brukt for å innhente kunnskap i prosjektarbeidet, presenteres kort i det følgende. For kvantitativ data er kilder som Statistisk sentralbyrå (SSB), Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), Folkehelseinstituttet (FHI) oppvekstprofiler, Elevundersøkelsen, Studentenes helse- og trivselsundersøkelse, ungdatabasen og Røde Kors på halsen brukt. Dette er supplert med spørreundersøkelser til alle lokalforeninger i Røde Kors i Viken, frivillige i oppvekstaktivitet, og barn og ungdom som deltar i aktivitet. Av kvalitativ data er det gjennomført 17 samtaler med lokalt ansatte, frivillige i oppvekstaktivitet, Ungdommens fylkesråd i Viken, og utvalgte representanter for arbeid med barn i sårbare situasjoner i kommunene.

Kartleggingen og rapporten er et initiativ fra ledelsen ved distriktskontoret i Viken, og er utført internt. Oppdraget som prosjektleder ble tildelt oppvekstrådgiver ved distriktskontoret i Viken. En ulempe ved dette er at prosjektleder er en del av Røde Kors i Viken, og dette kan farge svarene informantene gir, sammenliknet med om kartleggingen var gjort av en ekstern konsulent. En fordel er at prosjektleder har god kjennskap til

Røde Kors og oppvekstaktivitetene, og derfor har gode forutsetninger for å stille relevante spørsmål og ta kunnskap med inn i videre arbeid på oppvekstfeltet.

Prosjektet har vært fulgt av en referansegruppe bestående av frivillige fra BARK, RØFF, Røde Kors Ungdom, Fellesverket, Gatemebling og en lokalforeningsleder. Gruppen har møtt til månedlige møter, og gitt sine innspill og ønsker til rapport og anbefalinger for videre arbeid på oppvekstfeltet.

Koronapandemien har lagt begrensninger på gjennomføringen av prosjektet i form av at det har vært vanskelig å reise ut til lokalforeninger og observere, delta i aktivitet og møte frivillige og deltakere i aktivitet, slik ønsket var i utgangspunktet. I prosjektperioden har det på grunn av pandemi, også vært gjennomført mindre aktivitet for barn og unge. Dialog med informanter har skjedd gjennom telefonsamtaler, mailutveksling, Teams-møter og -gruppesamtaler. Koronapandemien har også gitt nye humanitære behov som ikke gir utslag på statistikken rapporten er basert på. Pandemien har forsterket utenforskap og forskjeller mellom mennesker, og dette gjelder også for barn og unge. Fokuset for rapporten er derfor verken på situasjonen før eller under pandemien, men metoder for å avdekke humanitære behov og å oppfordre til å gjøre noe i tiden fremover, for trygg oppvekst for flere barn og unge.

Den første delen av rapporten gir en innledning til humanitære behov, oppvekst i Røde Kors og koronapandemiens betydning for barn og unge. Deretter følger en oversikt over sentrale humanitære behov blant barn og unge og statistikk for utfordringer i kommunene i Viken. Videre er en oversikt over Røde Kors' lokalforeningers arbeid for barn og unge beskrevet sammen med uttalelser fra unge i og utenfor organisasjonen. Avslutningsvis følger en del tips og råd fra frivillige til frivillige for å skape mer og bedre aktivitet for barn og unge. Rapporten avslutter med anbefalinger for videre arbeid med aktivitet for barn og unge og noen konkrete verktøy knyttet til medvirkning, trygg organisasjon, intervjusamtaler og referansesjekk.

2 «Humanitære behov i Norge», Barstad (2017) Norges Røde Kors.

3 «Behov» <https://snl.no/behov>

4 «Humanitære behov i Norge», Barstad (2017). Norges Røde Kors.

HUMANITÆRE BEHOV

I Røde Kors snakker vi ofte om humanitære behov. Røde Kors-vurderingen ber oss om å stille spørsmålet: «Foreligger det et udekket behov hos mennesker i sårbare situasjoner?» når vi planlegger aktivitet. Ser vi på alle barn i en kommune over ett, vil svaret på dette spørsmålet som regel være «ja». Men hvilke behov snakker vi om?

Humanitære behov innebærer at mennesker har behov for hjelp, støtte og omsorg – et hjelpebehov som oppstår når enkeltindivider og grupper enten har svært lav livskvalitet, eller risikerer å få det². Utfra ulike behovsteorier, kan humanitære behov forstås som ufrihet og mangel på muligheter til å realisere verdifulle aktiviteter, tilstander eller fundamentale behov, av fysisk, psykisk eller sosial art. Lidelse oppstår når mennesker ikke har tilgang på det de trenger for å tilfredsstille fundamentale behov. Som premiss for å dekke disse behovene ligger blant annet forutsetningen om trygghet i barndommen.

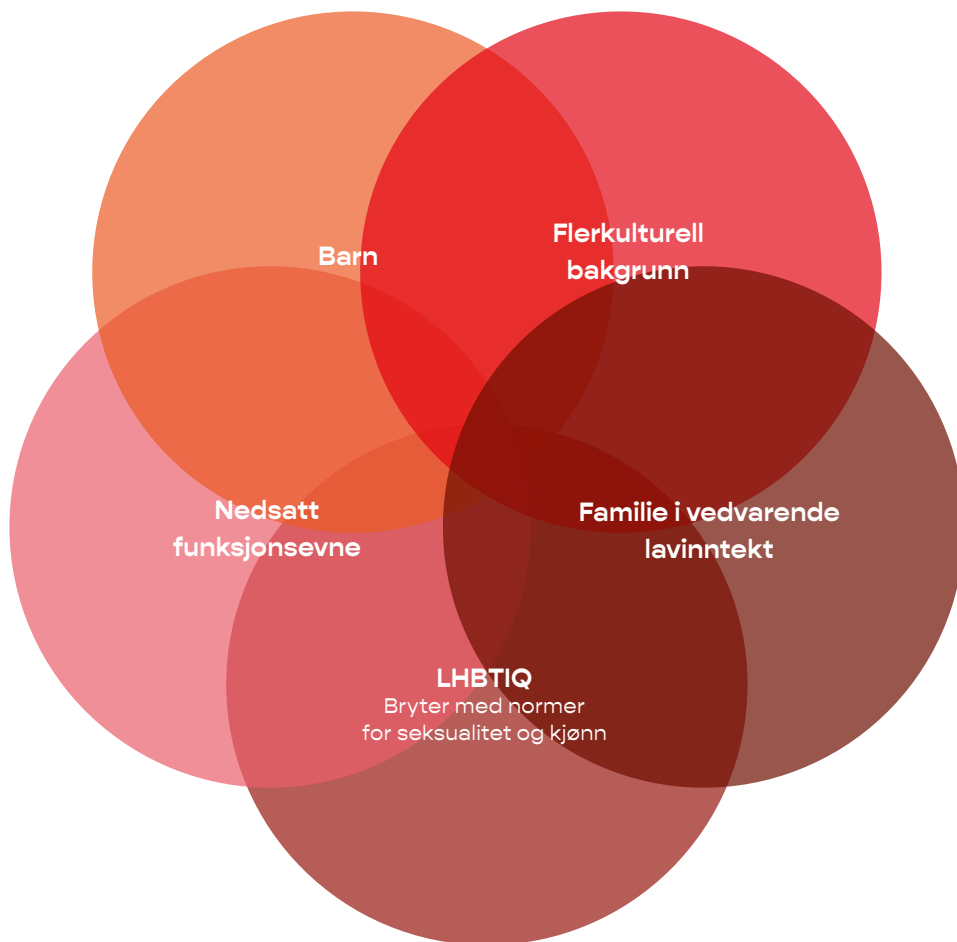
Å ha et behov er å trenge eller behøve noe, biologisk eller psykisk. Aktivitet og stimuli som er nødvendig for trivsel og utvikling, og behovet for kontakt med andre mennesker, er noen eksempler på behov. Behovene våre er bestemt av personlighet³, men en del behov er også fellesmenneskelige.

Røde Kors skal ikke møte og dekke alle behov barn og ungdom har. Vi er støtteaktør til det offentlige, og bidrar med tilbud som knytter seg til humanitære

behov for fellesskap, inkludering, tilhørighet, hvile, fritid, mestring, trygghet, oppmerksomhet, utvikling, og det å ha meningsfulle møter med andre mennesker. Disse behovene skal vi imidlertid møte på best mulig måte, gjennom frivillige som er interesserte, har tid og er trygge i møte med barn og unge.

Overlapp og opphopning av humanitære utfordringer

Det er vanskelig å rangere og prioritere behov. Rapporten «Humanitære behov i Norge» (2017) peker på ulike kriterier ved humanitære behov som kan vektlegges, blant annet antall individer med behov, intensitet i behov og økning i behov. Når det gjelder barns behov, er de imidlertid i en særskilt stilling. Barn har ikke de samme ressursene som voksne til å håndtere vanskelige situasjoner, og er derfor særlig sårbare. De kan heller ikke tillegges selvstendig ansvar for hvordan de har det, i motsetning til de fleste voksne. Det er altså normative argumenter som tilsier at barn og unges humanitære behov bør prioriteres, og derfor er barns rett til omsorg og særlige beskyttelse forankret både i Grunnloven og i Barnekonvensjonen⁴.

Modellen synliggjør hvordan ulike potensielt forskjellsskapende kategorier, som lav inntekt i familien, nedsatt funksjonsevne, innvandrerbakgrunn og å bryte med normer for kjønn og seksualitet, kan føre til økt sårbarhet for allerede sårbare barn, illustrert med mørkere felter i krysning og overlapp.

Med utgangspunkt i barnekonvensjonen, er det nødvendig å se på alle barn som sårbare, med ekstra behov for beskyttelse. Tar vi utgangspunkt i at barn i seg selv er en sårbar gruppe, ser vi at andre forhold som nedsatt funksjonsevne, innvandrerbakgrunn, familie i lavinntekt og det å bryte med normer for seksualitet og kjønn, vil kunne gi økt sårbarhet og utsatthet i en rekke sammenhenger. Interseksjonalitet handler om krysninger av ulike sosiale kategorier og hvordan disse påvirker personers levekår⁵. En del potensielt forskjellsskapende forhold i et menneskes liv, gjør at man blir mer eller mindre sårbar og utsatt for strukturell diskriminering i tråd med samfunnets og majoritetsbefolkningens normer.

Fordi noen former for nød og lidelse kan forsterke hverandre, og skape en ond sirkel, er en opphopning av humanitære utfordringer også viktig å gi oppmerksomhet. Lavinntekt henger for eksempel ofte sammen med andre levekårsulemper, som trangboddhet eller psykiske plager.

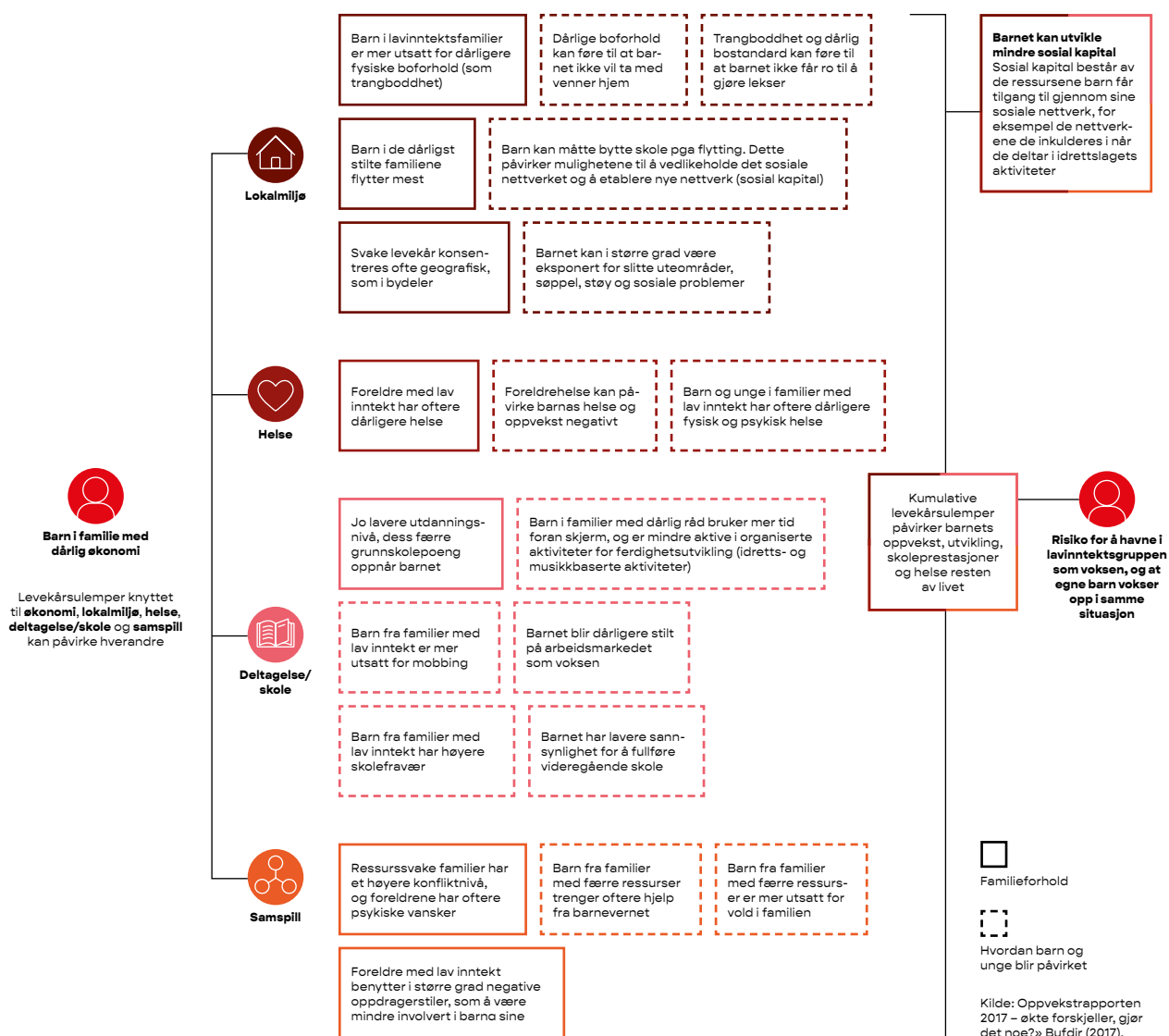
«Oppvekstrapporten 2017» fra Bufdir, gir en forenklet modell som illustrerer hvordan barn i husholdninger med lav inntekt, kan være utsatt for mange ulike levekårsulemper⁶.

5 «Interseksjonalitet» <https://snl.no/interseksjonalitet>

6 «Oppvekstrapporten 2017 – økte forskjeller, gjør det noe?» Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2017).

Barnefattigdom og marginalisering

Barn i husholdninger med lav inntekt er utsatt for mange ulike levekårsulemper

Sårbarhet og motstandskraft

Det er ikke slik at indikatorene som regnes som levekårsulemper, automatisk gir en mangelfull eller utrygg oppvekst. Indikatorene kan imidlertid være med på å gjøre barn og unge mer utsatt for sårbarhet. Barndom og ungdomstiden er i seg selv en sårbar tid for mange, der man sammenlikner seg med andre, og det oppleves som svært viktig å ikke skille seg negativt ut.

Å få til ting og å få anerkjennelse fra andre, er med på å skape robusthet. Det å oppleve at man er en ressurs både for seg selv og andre, og å dyrke frem handlekraft til å skaffe seg den støtten

man trenger, er viktige opplevelser for barn. Erfaringer med egen «resiliens» eller motstandskraft når livet er tungt, bidrar til å ruste barn og unge til å møte utfordringene som kommer i livet.

I aktivitet i Røde Kors møter vi barn og unges humanitære behov ved at alle får muligheten til å bety noe for noen. Ved å bidra, slippe andre inn på seg og ha det fint sammen, skapes viktige erfaringer for videre livsmestring. Samtidig får barna være seg selv i et aksepterende miljø, som anerkjenner dem som mennesker her og nå, og ikke kun i kraft av hvem de vil komme til å bli i fremtiden.

OPPVEKST I RØDE KORS

Trygge og gode oppvekst- og levekår for barn og ungdom, er blant de viktigste oppgavene i vårt samfunn, og for Røde Kors. Derfor skal Røde Kors i Norge være til stede i lokalsamfunn der det er behov for å gi barn og unge, særlig barn som lever i vanskelige livssituasjoner, mulighet til å delta på trygge arenaer⁷.

Hovedprogrammet for Røde Kors i 2021–2023, er tydelig på hvem dette gjelder: En del barn opplever å stå utenfor fellesskapet og har ikke de samme mulighetene til utvikling og deltakelse som andre barn. Det er en økning i antall unge som rapporterer om psykiske plager, følelse av ensomhet og depressive symptomer. Andelen barn som vokser opp i husholdninger med lavinntekt er økende, en for stor andel fullfører ikke skolen, og flere står i fare for å begå kriminalitet og vold. Årsakene til at mange barn og unge har det vanskelig, er sammensatte. Gjennom å videreutvikle og styrke vår innsats for barn og unge, og deres familier, skal Røde Kors gjøre en enda tydeligere forskjell. Tidlig innsats er avgjørende for at humanitære utfordringer ikke skal følge den enkelte gjennom livet.

Røde Kors har «Trygg oppvekst» som ett av tre hovedmål i hovedprogramperioden, med målsetting om at «Barn og unge utvikler seg i trygge omgivelser, preget av inkluderende fellesskap»⁸.

For å jobbe mot dette målet skal vi:

- Forebygge og redusere ensomhet og psykiske plager blant barn og unge.
 - Forebygge og redusere utenforskap og frafall i skolen.
 - Forebygge vold-, rus- og kriminalitetsproblematikk blant barn og unge.
 - Gi unge mulighet til å utvikle seg selv og lokalsamfunnet sitt gjennom frivillig engasjement.
- Dette gjør vi gjennom gode og trygge oppvekstaktiviteter:
- Barnas Røde Kors (**BARK**) samler barn mellom 6 og 13 år til friluftsliv, mestring og fellesskap i nærmiljøet.
 - For ungdom mellom 13 og 17 år skal Røde Kors Førstehjelp og Friluftsliv (**RØFF**) være arena for ungdom som vil oppleve natur, fellesskap og lære seg førstehjelp.
 - I Røde Kors **Leksehjelp** kan elever i grunnskole og videregående få hjelp til lekser i alle fag av Røde Kors-frivillige.
 - Møteplassen **Fellesverket** er åpen flere dager i uken for ungdom mellom 13 og 25 år, for et måltid mat, spill, kafé, et sted å henge for å møte nye og gamle venner, og trygge voksne frivillige.
 - Røde Kors Ungdom tilbyr sosial og inkluderende aktivitet med **Treffpunkt** for alle unge mellom 13 og 30 år.

- I Røde Kors **Gatemebling** får ungdom mellom 13 og 25 år være med på konfliktverksteder og meglingsverksteder og lærer om konflikthåndtering og ikkevoldskommunikasjon.
- Familier med svak økonomi kan søke om plass på **Ferie for alle** i alle skolens ferier, dersom ett av barna i familien er i barneskolealder.

I tillegg organiserer lokalforeningene en lang rekke **andre oppvekstaktiviteter** for barn og unge etter behov og utfra de frivilliges kreativitet og engasjement.

Å delta i fritidsaktiviteter styrker barns utvikling og selvfølelse, og forebygger utenforskap, isolasjon og helserelaterte utfordringer⁹. Det å delta i ulike former for aktiviteter under oppveksten, har betydning for barn og unges forutsetninger for å klare seg godt i utdanningssystemet og deretter i arbeidslivet¹⁰. Gjennom de nasjonale kjerneaktivitetene og andre oppvekstaktiviteter, skal Røde Kors legge til rette for ulike aktiviteter basert på lokale behov. Felles for alle oppvekstaktiviteter arrangert av Røde Kors er at det er gratis for barn og ungdom å delta¹¹.

Målgruppen barn og unge

Alle aktivitetene for barn og unge i Røde Kors er åpne for alle. Det er viktig for å skape aktivitet der ulike barn møtes og blir kjent. Samtidig jobber vi målbevisst for å nå den gruppen med barn og ungdom som har mest behov for trygg, inkluderende og gratis aktivitet.

Barn og unge i sårbare situasjoner er ingen entydig avgrensbar gruppe, men omfatter barn og unge som opplever utfordringer i livene sine. Disse barna kjennetegnes ved at de har større behov for støtte, hjelp og tjenester enn barn flest, enten fordi de selv har behov for ekstra oppfølging, fordi familien er sårbar grunnet helseutfordringer, lav inntekt eller andre levekårsutfordringer, eller på grunn av en kombinasjon av dette¹². Utsatthet kan forsterkes eller kom-

penseres for på ulike arenaer, og Røde Kors' aktiviteter er en viktig arena for å forebygge marginalisering. Det er ikke uviktig hvem som tar initiativ. Det som planlegges og gjennomføres lokalt, gir ofte bedre resultater enn sentrale tiltak.

Røde Kors er ikke primært tilbudet i en kommune, men skal supplere og være til stede for dem som trenger det mest, og som har minst nettverk og ressurser til å delta på annen aktivitet. Samtidig skal vi sørge for at aktivitetene vi tilbyr, ikke skal oppleves som et stigmatiserende tilbud for én gruppe i samfunnet. Røde Kors må også etterstrebe å være en vei inn i andre aktiviteter og andre miljøer, der barn og ungdom ønsker å være.

Røde Kors-vurderingen gir noen indikasjoner på hvem vi skal prioritere i vårt arbeid. Vi vet at det foreligger et udekket behov, men i mange tilfeller er det andre aktører med bedre kompetanse og mer naturlig forankring, som arbeider med å dekke behovet. I Norge vil det i stor grad handle om kommunen, statlige institusjoner og andre organisasjoner som arbeider med tjenester og aktivitetstilbud for barn og unge. For Røde Kors er det derfor naturlig å fokusere på de mest sårbare vi har ressurser og kompetanse til å støtte, og gjøre det gjennom våre ferie- og fritidstilbud, leksehjelp, gatemebling og sosiale møteplasser. Disse aktivitetene har potensiale til å møte sårbare barn og unge i enda større omfang.

9 Fritid for alle – uten fordommer (2021) Redd Barna.

10 Bufdir, Sosial deltakelse https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/nedsatt_funksjonsevne/.

11 «Temakurs Omsorg – oppvekstaktiviteter» 2016, deltakerhefte.

12 «Ut av blindsonene – strategi for et samlet kunnskapsløft for utsatte barn og unge» Forskningsrådet (2021)

Frivillige i oppvekstaktivitet

De frivillige i oppvekstaktivitet er vanlige folk som bruker sin tid og energi på å lage fantastisk aktivitet for barn og ungdom. Det fantastiske er at aktivitetene har lav terskel, plass til alle, takhøyde og er en arena uten fordommer. De frivillige skaper glede, gode ideer, god mat og godt fellesskap.

De frivillige sier selv at det er viktig å ha interesse for barn og unge og at man får lov til å holde på med aktiviteter man selv syns er spennende. Det er ikke én spesiell type frivillige som passer i oppvekstaktivitet. De gode frivillige kommer i alle former og fasonger, og fungerer som del av en mangfoldig gruppe. En god variasjon av voksne som komplementerer hverandre, vil få en aktivitet til å fungere godt. At det er nok folk er viktig.

Det er imidlertid avgjørende at de frivillige er oppmerksomme på sin egen væremåte, og ikke agerer ut fra egen intuisjon når utfordrende hendelser oppstår i aktivitet – for det skjer. Røde Kors har som forventning at de frivillige gjennomfører opplæring og kommuniserer i tråd med gjeldende retningslinjer, opptrer konsekvent og behandler alle likt. Den frivillige må ha kontroll på situasjonen og samtidig gi støtte, i samtale *med* barn og unge¹³.

Til stede i gode aktiviteter

Røde Kors er opptatt av at barn skal ha mulighet til å fortelle om det som er vanskelig. Barn og unge skal ikke oppleve at de forsøkte å dele, men at de ikke ble hørt av Røde Kors. I oppvekstkursene og i «Tør du å lytte»-kurset, trener de frivillige på case-øvelser og på å møte barn og unge som forteller om noe vanskelig. Det å få snakke kan lette på trykket, og at noen lytter, og hjelper med å sette opplevelser inn i en sammenheng, kan lindre.

Gode opplevelser i aktivitetene er i seg selv betydningsfulle erfaringer for en del barn og unge som strever. RVTS¹⁴ omtaler «møteøyeblikk» som nøkkelen til å

bygge bedre mental helse. Møteøyeblikk kan beskrives som opplevelsesmessige erfaringer i direkte samspill her og nå, fra øyeblikk til øyeblikk¹⁵. Vi mennesker har et grunnleggende behov for å dele indre mentale tilstander med hverandre. En slik deling er en forutsetning for vår grunnleggende opplevelse av mening, forutsigbarhet og trygghet. En opplevelse av en påkobling med andre er utviklingsfremmende. Hjernens utvikling påvirkes av lavbevisst, emosjonelt og gjensidig samspill med andre gjennom hele livet. Ethvert menneskemøte kan, med andre ord, være utviklingsfremmende.

Positive relasjoner til andre er helende og den mellommenneskelige gjensidigheten er essensiell for utvikling av god mental helse. Hverdagslige aktiviteter, nettopp som dem vi tilbyr i Røde Kors, fremmer utvikling av positive forhold. De bidrar til å skape et trygt miljø, og følelse av glede og samvær. Spill, lek, aktivitet for sansene og det å gjøre noe gøy sammen, gir viktige opplevelser av samhörighet om et felles fokus. Slik er aktivitetene med på å gi erfaring der vi deler samme følelse av trygghet.

13 Temakurs Omsorg – oppvekstaktiviteter (2012) Norges Røde Kors.

14 Regionalt ressurs-senter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging.

15 RVTS Sør, Thorkildsen, «Vi kan ikke snakke oss ut av problemene» (2019)

1 BARK Askim
Røde Kors

2 Røde Kors Ungdom
Akershus Røde Kors

3 På jakt etter rumpe-
troll. Sommerferie
på Røsholmstranda,
Barnas Røde Kors
2020 Ringerike og
Hole Røde Kors

4 BARK Askim
Røde Kors

5 Gatemøting på
sommerleir Akershus
Røde Kors

6 Kunstmalning, som-
merferie på Røsholm-
stranda, Barnas Røde
Kors 2020 Ringerike
og Hole Røde Kors

7 Sommerleir for
ungdom Akershus
Røde Kors

8 Kanotur Østfold
Røde Kors

9 Skedsmo Røde Kors
Ungdom Treffpunkt

KORONAPANDEMIENS KONSEKVENSER FOR BARN OG UNGE

Det smittsomme koronaviruset ble påvist i Norge første gang 26. februar 2020 og smittevernstiltak har preget samfunnet siden midten av mars 2020¹⁶. Stengte barnehager og skoler, stengte fritidstilbud, distansering, karantene og isolasjon hjemme, har ført til sterk begrensning av barn og unges muligheter for læring, lek, fysisk aktivitet og kontakt med venner.

Viken har vært av de mest utsatte områdene i landet. Statsforvalterens statusrapporter melder at opp mot 25 prosent av kommunene i Viken har utfordringer i tjenestetilbudet til sårbare barn (april 2021) og om høy slitasje på personell i barnehage-, skole- og helsesektoren¹⁷. Flere kommuner har opplevd smitteutbrudd i skoler og barnehager, og karantene og økt bruk av hjemmeundervisning, har vært sterkt sosialt inngripende, og gått ut over tilbudet til barn og unge. Flere kommuner har også meldt om et økt antall henvisninger til barne- og ungdomspsykiatrisk avdeling og barnevern, blant annet grunnet rus og vold i nære relasjoner. Kapasiteten har vært spesielt presset i kommuner i Viken som har hatt høyt smittepress og grensetesting. I flere av områdene som har hatt begrensninger i ordinære og forebyggende tiltak over tid, har det vært meldt bekymring om at bruk av rusmidler og annen lovstridig atferd øker blant ungdom¹⁸.

I 2020 omdisponerte 73 prosent av kommunene i landet helsesykepleiere fra helsestasjons- og skolehelsetjenesten, til blant annet smittesporing og testing. Nær 9 av 10 kommuner i Viken omdispo-

nerte personell fra helsestasjons- og skolehelsetjeneste for barn og ungdom mellom 0–20 år. I alle fylker var det store andeler av kommunene som omdisponerte personell fra denne tjenesten, men andelen var størst i Oslo og Viken¹⁹. Kommuner i Viken fortsatte praksisen også i tilknytning til vaksinerings i 2021²⁰, som medførte mindre tilstedeværelse for barn og ungdom, og færre muligheter til å avdekke vold og omsorgssvikt.

Den engelske virusvarianten rammet flere områder i Viken hardt, og ungdom i Viken måtte leve flere måneder under omfattende bruk av hjemmeskole og sterke begrensninger på sosialt samvær, idrett, fritidsaktiviteter og kulturtilbud²¹. Statsforvalteren meldte om rødt tiltaksnivå i et høyt antall kommuner i Viken over lengre perioder, der Halden, Lørenskog, Drammen og Sarpsborg, har hatt rødt smittevern i mer enn 9 av 15 uker i 2021 (meldt i mai 2021). Rødt nivå vil si å dele elever inn i mindre kohorter, halvere klassestørrelse, holde minst én meters avstand mellom elever og ansatte i alle situasjoner, delvis digital undervisning og avstand i friminutt²². Disse tiltakene er over tid anstrengende for både lærere og elever.

16 «Koronavirus – fakta og håndtering i Norge» <https://www.helsenorge.no/koronavirus/>

17 Statsforvalteren i Oslo og Viken – Situasjonsrapport Nr. 56 – Utbrudd av Koronaviruset (20.04.2021)

18 «Statusrapport 13 Utsatte barn og unges tjenestetilbud under covid-19-pandemien». Bufdir (30.4.21)

19 Thonstad (2021) «3 av 4 kommuner omdisponerte helsesykepleiere som følge av korona» ssb.no

20 «Takk Bærum, fy skam Asker» (6.3.21), Budstikka.

21 «Statusrapport 12 Utsatte barn og unges tjenestetilbud under covid-19-pandemien». Bufdir (5.3.21)

22 Hvilke smittevern-tiltak skal skoler følge, udir.no

Barne- og familiedepartementet (BFD) har nedsatt en koordineringsgruppe som vurderer tjenestetilbudet til barn og unge under covid-19-pandemien. De peker på at hjelpetjenestene for barn svekkes når muligheten til å gjennomføre fysiske møter med barn og unge påvirkes negativt²³. Konsekvenser de trekker frem er at en stor andel barn har fått svakere opplæring over lengre perioder, og barn med behov for tilrettelegging og rett til spesialpedagogisk hjelp, ikke har fått oppfylt sine rettigheter. Videre peker de på at alvorlighetsgraden i psykisk uhelse hos barn og unge øker, og finner indikasjoner på at flere barn og unge utsettes for vold, overgrep og negativ sosial kontroll under smittevernstiltakene. Særlig sårbare grupper, som barn med funksjonsnedsettelse og barn med foreldre som sliter med rus eller psykiske lidelser, er spesielt utsatt.

Forskning fra ulike tidspunkter gjennom pandemien viser et sammensatt bilde, der det både rapporteres om negative og positive virkninger. Studier av første del av pandemien viser at de fleste unge brukte mer tid enn vanlig på å gjøre hyggelige ting sammen med familien, samtidig som en fjerdedel rapporterte om mer krangling i familien. Mange barn opplevde at nedstengingen ga en stor omveltning i hverdagen og mange savnet venner, sosialt miljø på skolen og fritidsaktiviteter. En del ungdom rapporterte imidlertid om mindre stress og følte lettelse ved å unnsnippe sosialt press²⁴. Mange ungdom har rapportert om bekymring knyttet til smitte av familiemedlemmer og foreldres tap av jobb og inntekt. En del ungdom med tilknytning til andre land enn Norge, har hatt store bekymringer og mye frustrasjon knyttet til pandemiens konsekvenser for familie i utlandet.

Rapporten «Livskvalitet, psykisk helse og rusmiddelbruk under Covid-19-pandemien» (2021) peker på at endringer i psykisk helse hos ungdom var knyttet til foreldrenes stress og at opplevelse av ensomhet var utbredt. Noen grupper barn og unge peker seg ut som særlig sårbare; barn som er utsatt for mishandling, barn med lærevansker og funksjonshemminger, unge med psykiske vansker og barn og unge fra hjem med svak økonomi og foreldrebelastninger som tap av arbeid, sykdom, økonomisk usikkerhet, økte omsorgsoppgaver, stress og psykiske lidelser²⁵. Rapporten melder også om konsentrasjonsproblemer og søvnproblemer, og foreslår at dette kan skyldes endring i rutiner under hjemmeskoleperioden. Barna som håndterte hjemmeskolen best, rapporterte færre somatiske og kognitive problemer, mens barna som savnet venner mest, hadde større omfang av negative emosjonelle reaksjoner.

Studentenes situasjon

Pandemien har grepet sterkt inn i hverdagslivet til studenter, i form av redusert sosial kontakt med lærere og medstudenter. Hovedregelen har under store deler av pandemien vært digital undervisning, selv om det også har vært perioder med fysisk undervisning for en del studenter. Mange studenter har i tillegg hatt en utfordrende økonomisk situasjon. Flere har mistet eller hatt problemer med å få ekstrajobb ved siden av studiene i perioden. Videre bor mange studenter et stykke fra familien sin, og mange bor trangt. Mange befinner seg i en overgangsfase i nytt studie, på nytt sted og skal skaffe seg nye venner. Denne aldersgruppen er i en sårbar fase også når vi ser bort fra pandemisituasjonen. «Studentenes helse- og trivselsundersøkelse» viser en økning i psykiske plager blant studenter fra 2018 til 2021. Omfanget av selvrapporterte psykiske plager blant studenter har vært økende også før pandemien²⁶.

23 «Statusrapport 13, Utsatte barn og unges tjenestetilbud under covid-19-pandemien» (30.4.21) Bufdir.

24 «Konsekvenser av covid-19 på barn og unges liv og helse» (2021), Folkehelseinstituttet.

25 Nøkleby, et al., (2021) i Kjøs (2021) «Livskvalitet, psykisk helse og rusmiddelbruk under Covid-19-pandemien»

26 «Studentenes helse- og trivselsundersøkelse» (2021) Folkehelseinstituttet.

Arbeidsledighet og permittering av unge i Viken

Arbeidsledigheten i Viken lå noe høyere enn landsgjennomsnittet, henholdsvis 4,3 prosent mot 3,9 prosent, ved utgangen av november 2020²⁷. Økningen i arbeidsledighet var stor blant unge arbeidstakere. Den største andelen arbeidsledige var blant de mellom 25 og 29 år, her var 6,3 prosent ledige i Viken. Andelen arbeidsledige varierer fra bransje til bransje. Bransjene som har vært sterkest rammet, er også de bransjene der unge arbeidstakere er overrepresentert, som reiseliv, transport og serviceyrker.

2,4 prosent av arbeidsstyrken i Viken var permittert per november 2020, som er noe høyere enn landsgjennomsnittet på 2,2 prosent. Omtrent 19 prosent av de permitterte i Viken var under 30 år, 3002 personer. Sykefraværet har også økt under koronakrisen. Mye tyder på at det har vært og vil være en økning i psykiske lidelser som følge av pandemien.

De langsiktige konsekvensene av pandemien er ukjente, og det er grunn til å anta at barn og unge er merket av nedstengning og smittevernstiltak i større grad enn vi har oversikt over per nå. Vi vet foreløpig lite om hvordan gjentatte smittebølger og vedvarende usikkerhet om fremtiden har påvirket ungdom. Spesielt er barn og unge som hadde hjelpebehov i utgangspunktet, rammet ekstra hardt. Sosiale møteplasser, trygge voksne å snakke med og gode opplevelser av fellesskap og inkludering, vil bli enda viktigere i årene som kommer. Vi i Røde Kors må fremover bruke vår ekspertise på arbeid i kriser, til å tørre å forutsi negative ettervirkninger av pandemien for barn og unge, for å avdekke, hindre og lindre.

27 Bjørnset, M. (2021) «Konsekvenser av Korona. Arbeidsledighet og gjennomføring blant unge i Viken». FaFo.

HUMANITÆRE BEHOV BLANT BARN OG UNGE I VIKEN

Viken strekker seg fra Hemsedal i nord til Halden i sør, og med over 1,2 millioner innbyggere er Viken landets største fylke i folketall, 23 prosent av landets befolkning. 16 av kommunene har under 5000 innbyggere, mens Bærum og Drammen har over 100 000 innbyggere²⁸. Andelen av befolkningen som er 19 år eller yngre er 24,4 prosent²⁹ – og vi har 269 533 barn mellom 0–17 år i Viken³⁰.

I dette kapitlet fremstilles statistikk og data om utfordringer for en del barn og unge i kommunene i Viken. Når vi leter etter de humanitære behovene, er de ikke nødvendigvis så tallrike, målt som andel av befolkningen, men i absolutte tall, er de likevel mange. Det kan være overveldende å ta inn over seg hva en del unge står i. Mange barn og unge har opplevelser i oppveksten som ikke er gode. Barns behov er heller ikke bare til stede der tallene er rødest. Det er barn som vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt, som er ensomme, som ikke har en fortrolig venn, som ikke ser lyst på fremtiden og som ikke trives på skolen, i alle kommuner. Det er dem vi skal være til stede for, uavhengig av hvor mange de er.

Vi har tilgang til mye kunnskap om barn og unges liv gjennom statistikk og rapporter fra ulike fagmiljøer. Denne delen av rapporten skal fremstille en oversikt og gi et bilde av barn og unges humanitære behov i Viken. Samtidig skal kapitlet også demonstrere hvordan lokalforeningene kan finne frem til mer detaljert informasjon om sitt område gjennom ulike nettkilder.

28 «Fakta og tall om Viken» <https://viken.no/>

29 «Kommune-statistikk for elever» <https://www.ks.no/nye-kartregioner/norge-i-tall/kommune-statistikk-for-elever/region?r=30>

30 «Personer 0–17 år etter alder og kjønn, kommune» <https://www.ssb.no/a/barnogunge/2020/tabeller/befolkning/bef0030.html>

Oversikt over barn i kommunene i Viken
og lavinntekt, innvandring og barnevernstiltak ³¹

	Befolkning*	Barn 0–17 år*	Barn i vedvarende lavinntekt, 0–17 år**	Barn i vedvarende lavinntekt, 0–17 år, prosent**	Personer med vedvarende lavinntekt, 18–34 år**	Barn, innvandret, 0–17 år*	Barn, norskfødt med innvandrereforeldre, 0–17 år*	Barn 0–17 år, innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre, prosent*	Barn med barnevernstiltak i løpet av året, 0–22 år***
Aremark	1 325	235	30	13,8 %	:	3	3	2,6 %	20
Asker	94 915	21 829	1487	7,6 %	1 564	1 520	2 748	19,6 %	879
Aurskog-Høland	17 591	3 564	382	12,4 %	323	302	403	19,8 %	178
Bærum	128 233	29 813	1 887	7,2 %	2 403	1 952	3 876	19,5 %	794
Drammen	101 859	21 116	3124	16,7 %	2 754	1 851	4 719	31,1 %	1087
Eidsvoll	26 031	5 675	529	10,6 %	536	397	736	20,0 %	280
Enebakk	11 065	2 597	201	8,6 %	204	144	362	19,5 %	137
Flesberg	2 713	544	74	15,5 %	68	47	32	14,5 %	33
Flå	1 049	182	41	25 %	:	37	20	31,3 %	17
Fredrikstad	83 193	16 596	2 742	18,5 %	2 588	1 103	2 974	24,6 %	784
Frogn	15 953	3 187	235	8,1 %	256	158	216	11,7 %	155
Gjerdrum	7 043	1 592	93	6,4 %	93	91	179	17,0 %	55
Gol	4 636	865	103	13,5 %	90	88	110	22,9 %	60
Halden	31 387	6 220	987	17,5 %	1 068	363	794	18,6 %	405
Hemsedal	2 546	523	50	10,9 %	59	61	89	28,7 %	21
Hol	4 434	761	75	11,1 %	83	70	70	18,4 %	44
Hole	6 811	1 528	97	7 %	87	64	119	12,0 %	92
Hurdal	2 838	561	67	13,4 %	53	18	32	8,9 %	51
Hvaler	4 694	757	53	7,6 %	51	28	12	5,3 %	88
Indre Østfold	45 201	9 283	1152	14 %	799	636	1 372	21,6 %	660
Jevnaker	6 867	1 377	154	12,6 %	147	93	109	14,7 %	x
Kongsberg	27 694	5 649	447	8,8 %	677	443	629	19,0 %	192
Krødsherad	2 219	443	41	10,2 %	:	34	25	13,3 %	15
Lier	27 118	6 053	544	10,1 %	521	385	1 005	23,0 %	226
Lillestrøm	86 953	19 284	1828	10,6 %	1762	1 261	4 084	27,7 %	921
Lunner	9 062	1 890	166	9,8 %	171	121	152	14,4 %	x
Lørenskog	42 740	9 126	775	9,7 %	942	572	2 186	30,2 %	339
Marker	3 601	632	62	10,9 %	60	24	40	10,1 %	38
Modum	14 166	2 769	328	13,3 %	313	191	263	16,4 %	165
Moss	49 668	9 801	1329	15,1 %	1205	706	1 550	23,0 %	526
Nannestad	14 637	3 296	294	10,3 %	277	261	536	24,2 %	195
Nes	23 422	4 979	397	9,3 %	371	274	587	17,3 %	217

	Befolkning*	Barn 0–17 år*	Barn i vedvarende lavinntekt, 0–17 år**	Barn i vedvarende lavinntekt, 0–17 år, prosent**	Personer med vedvarende lavinntekt, 18–34 år**	Barn, innvandret, 0–17 år*	Barn, norskfødt med innvandrereforeldre, 0–17 år*	Barn 0–17 år, innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre, prosent*	Barn med barnevernstiltak i løpet av året, 0–22 år***
Nesodden	19 805	4 641	346	8,3 %	372	208	328	11,5 %	195
Nittedal	24 454	5 873	328	6,2 %	393	287	744	17,6 %	241
Nordre Follo	60 034	13 979	868	6,9 %	1 022	723	1 714	17,4 %	622
Nore og Uvdal	2 412	423	52	14,2 %	48	48	11	13,9 %	31
Rakkestad	8 222	1 693	193	12,7 %	160	91	229	18,9 %	132
Ringerike	30 835	5 768	711	13,9 %	855	447	771	21,1 %	312
Rollag	1 386	243	24	11,4 %	33	17	15	13,2 %	13
Rælingen	18 730	4 377	335	8,7 %	343	288	847	25,9 %	164
Råde	7 568	1 511	125	9,2 %	135	120	108	15,1 %	114
Sarpsborg	57 372	11 848	2 021	19,1 %	1 681	851	2 331	26,9 %	762
Sigdal	3 465	648	76	12,8 %	42	59	41	15,4 %	28
Skiptvet	3 825	844	77	10,1 %	68	60	43	12,2 %	52
Ullensaker	40 459	9 356	1 016	12,3 %	1 019	693	2 079	29,6 %	458
Vestby	18 290	4 343	295	7,7 %	315	208	546	17,4 %	144
Våler	5 805	1 376	93	7,7 %	80	82	127	15,2 %	68
Øvre Eiker	19 709	4 098	395	10,9 %	408	245	450	17,0 %	203
Ål	4 648	925	112	13,2 %	88	68	64	14,3 %	35
Ås	20 439	4 311	346	8,9 %	991	263	646	21,1 %	207

*01.01.2021 **2017–2019 ***2019

Merk at oppføringene har ulike årstall. Tallene for befolkningen er oppdaterte fra 2021, mens tall på barnevernssaker og tall på lavinntekt har et etterslep og er fra 2019. Tall for befolkning med innvandrerbakgrunn er fra 2020. Tallene står derfor ikke helt i forhold til hverandre, men gir et bilde av størrelsen og andelen barn i ulike situasjoner. For tall fra 2019 og tidligere, er tall fra gamle kommuner lagt sammen.

= tall oppgis ikke av konfidensialitetshensyn,
for å unngå å identifisere personer eller virksomheter.
X = tall ikke oppgitt

Sjekk folketall i din kommune:
<https://www.ssb.no/kommunefakta>

Sjekk lavinntekt og sammenlign med andre kommuner på Bufdirs kommunemonitor for barnefattigdom:
[Barnefattigdom \(bufdir.no\)](https://www.bufdir.no)

31 Kilder til tabellen:
Befolkning: <https://www.ssb.no/statbank/table/06913/tableViewLayout1/>

Barn i lavinntekt tre års periode kommuner: <https://www.ssb.no/statbank/table/12944/tableViewLayout1/>

Barnevernssaker: <https://www.ssb.no/a/barnogunge/2020/barnevern/>

Innvandrerbakgrunn: <https://www.ssb.no/a/barnogunge/2020/tabeller/befolkning/bef0930.html>

Barn i vedvarende lavinntekt SSB Vedvarende lavinntekt³².

■ 0–17 år

■ 18–34 år

Østfold

8 877

8 233

Akershus

11 205

12 765

Buskerud

6 684

6 699

2017–2019, etter region, statistikkvariabel, intervall (år) og alder

Andelen barn som lever i husholdninger med vedvarende lav inntekt, har vært økende siden begynnelsen av 2000-tallet. Nasjonalt er tallet nå over 115 000 barn. Fattigdom som rammer barn, regnes utfra andelen barn som vokser opp i husholdninger med en samlet inntekt, som er lavere enn 60 prosent av medianinntekten i Norge³³.

Denne relative fattigdommen kan for eksempel bety at man ikke har råd til å kjøpe fisk eller kjøtt til middag de fleste dagene i uken, at man mangler egnede klær eller et tilfredsstillende sted å bo. I størst grad handler det om at man sliter med å få endene til møtes i hverdagen, ikke kan ta seg råd til en ukes ferie utenfor hjemmet i løpet av året, og ikke har muligheten til å delta sosialt på lik linje med resten av samfunnet.

Barn i familier med lav inntekt deltar i mindre grad i organiserte aktiviteter enn andre barn³⁴. Ensomhet og opplevelse av utenforskap kan være en konsekvens av fattigdom. Møtet med skolen påvirkes også av barns sosiale forskjeller og det er en klar sammenheng mellom dårlig familieøkonomi og psykiske helseproblemer hos barn. Siden lavinntekt ofte er forbundet med flere problemer, er det et fokus i Røde Kors å nå barn som lever i husholdninger med vedvarende lavinntekt med våre aktiviteter.

Over en periode på tre år, er det **Halden**, **Sarpsborg**, **Fredrikstad**, **Drammen** og **Flå** som har høyest andel barn i vedvarende lavinntekt i Viken. Fredrikstad har størst økning, mens Sarpsborg er den kommunen i landet som har høyest andel barn som faller innenfor kategorien. I 2019 gjaldt det 19,1 prosent av barna³⁵.

Hvor utsatt barnefamilier er for lavinntekt over tid, har sammenheng med antall barn og voksne i husholdningen. Enslige forsørgere er oftere del av lavinnteksgruppen enn par. Barn med innvandrerbakgrunn, barn i husholdninger der hovedforsørger har lav utdanning, barn i husholdninger som mottar over halvparten av samlet inntekt gjennom offentlige overføringer og barn i husholdninger uten yrkestilknytning er oftere rammet av negative konsekvenser.

Trangboddhet

SSB oppgir trangboddhet for store kommuner. For Viken ser vi at kommunene med størst andel barn mellom 0 og 19 år som bor trangt eller på få rom, er **Lørenskog** (24,5 %), **Drammen** (22,8 %) og **Fredrikstad** (20,1 %). For unge voksne (20–29 år) er trangboddheten høyest i **Ås** (24,5 %), **Halden** (15,5 %), **Lørenskog** (14,6 %) og **Lillestrøm** (14,4 %).

En husholdning regnes som trangbodd dersom antall rom i boligen er færre enn antall personer, eller én person bor på ett rom, og dersom antall kvadratmeter -(primærareal) er under 25 kvm per person. Trangboddhet kan være en av utfordringene til de som vokser opp i vedvarende lavinntekt³⁶. Å bo trangt er videre forbundet med en rekke levekårsutfordringer og har sammenheng med utdanningsutfall og utenforskap³⁷.

Det er viktig å påpeke at det å bo trangt, ikke nødvendigvis betyr at man opplever situasjonen sin som et problem. Likevel viser forskning at for barn og unge, er trangboddhet forbundet med dårligere skolerelateter. Barn og unge som bor

32 «Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger», <https://www.ssb.no/statbank/table/12944/tableView/Layout1/>

33 Les mer i artikkelen «115 000 barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt», <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/115-000-barn-i-husholdninger-med-vedvarende-lavinntekt>

34 «Sosial ulikhet i barn og unges deltagelse i organiserte fritidsaktiviteter»

35 «115000 barn lever i familier med dårlig råd», nrk.no (31.3.21)

36 «Oppvekst-rapporten 2017 økte forskjeller – gjør det noe?», Bufdir.

37 Se mer kap. 3 Simson og Umblis (2019) «Boforhold og velferd» rapport 2019:2, institutt for samfunnsforskning.

trangt, oppnår i snitt lavere poengsum på de nasjonale prøvene og går ut av grunnskolen med et lavere antall grunnskolepoeng³⁸. Trangboddhet kan for eksempel medføre at barn og unge ikke har tilgang til et rolig sted å gjøre lekser. De vil da ikke ha den samme muligheten til å møte forberedt på skolen som andre barn og unge har. Trangboddhet kan også gjøre at barn og unge ikke kan eller vil invitere med seg venner hjem. Boligsituasjonen kan dermed også begrense barns og unges mulighet til å delta i det sosiale liv.

Oversikt over store kommuner med prosentandel barn og unge som bor trangt (2020)³⁹

	0–19 år	20–29 år
Asker	12,7	8,9
Aurskog-Høland	12,2	6,7
Bærum	16,3	12,5
Drammen	22,8	13,7
Eidsvoll	14	6,8
Enebakk	11,8	7,1
Fredrikstad	20,1	11,8
Frogn	11,8	7,6
Halden	17,7	15,5
Indre Østfold	15,9	8,8
Kongsberg	12,1	9,7
Lier	17,7	10,4
Lillestrøm	19,6	14,4
Lørenskog	24,5	14,6
Modum	13,9	6,1
Moss	19,4	9,8
Nannestad	15,2	8,5
Nes	11,7	6,6
Nesodden	14,3	8,2
Nittedal	13,3	10,2
Nordre Follo	14,2	9,4
Ringerike	16,3	10,6
Rælingen	18,5	10,6
Sarpsborg	19,8	9,1
Ullensaker	19,8	10,9
Vestby	11,5	8,4
Øvre Eiker	13,3	6,1
Ås	17,1	24,5

Barn med innvandrerbakgrunn

Barn med innvandrerbakgrunn blir stadig mer overrepresentert i statistikken over barn som lever i vedvarende lavinntekt. På landsbasis utgjør barn som selv har innvandret, eller er barn av foreldre som innvandret, 58,8 prosent av alle barn i lavinntektsgruppen. Barn med flyktningbakgrunn kan være i en sårbar situasjon på grunn av negative livshendelser i hjemlandet eller underveis på flukten. I tillegg kan barn med flyktningbakgrunn ha familier med dårlig økonomi, usikre arbeidsforhold og svake nettverk. Barn som søker asyl er spesielt sårbare på grunn av den usikre situasjonen de er i.

Enslige mindreårige flyktninger

Enslige mindreårige flyktninger, er barn og ungdommer som kommer til Norge uten følge av foreldre eller andre voksne med foreldreansvar, som får beskyttelse og asyl her. Enslige mindreårige flyktninger er den mest sårbare gruppen av alle flyktninger, når det gjelder risiko for sosiokulturell mistilpasning og psykiske problemer. Uten egen familie, skal barna finne ut av et liv i et nytt land, etablere seg i en kommune og lære seg nytt språk. Barna kan være preget av usikkerhet knyttet til fremtiden og vanskelige erfaringer i fortiden. En del har opplevd alvorlige traumer i forbindelse med krig og flukt. I Viken ble det bosatt 22 enslige mindreårige flyktninger i 2020 og fem i 2021.⁴⁰

Sjekk tall for enslige mindreårige flyktninger, innvandring og integrering for din kommune her: <https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/>

38 Samfunnspuls Temanotat «Barn og unge mellom 0–19 som bor trangt/romslig/uoppgitt»

39 Trangboddhet i prosent for barn, 0–19 år og unge 20–29 år i de største kommunene, <https://www.ssb.no/stat-bank/table/11042/tableViewLayout1/>

40 «Bosetting av enslige mindreårige flyktninger», [imdi.no https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F30/befolkning/bosatt_enslige_mindrearige/historikk](https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F30/befolkning/bosatt_enslige_mindrearige/historikk)

Barn som får hjelp av barnevernet

Mange familier i barnevernet lever med flere belastninger samtidig. Hjelpetiltak utløses av ulike kombinasjoner av oppdragelsesvansker, psykiske vansker hos foreldrene og/eller barna, konfliktfylte relasjoner, skolemessige utfordringer og mangel på et støttende nettverk. En høy andel som får hjelp fra barnevernet, er familier med vedvarende lav inntekt⁴¹. Hjelpetiltak settes som regel inn mens barnet bor hos sine foreldre, og iverksettes dersom familien samtykker. Det kan handle om veiledning for å øke foreldrekompentansen, støttekontakt eller besøkshjem for å avlaste foreldre. Omsorgsovertakelse er aktuelt dersom barn lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, og det er alvorlige mangler ved den daglige omsorgen som barnet får. Etter vedtak om omsorgsovertakelse plasseres barnet i fosterhjem eller institusjon.

Barn med nedsatt funksjonsevne

Barn med nedsatt funksjonsevne omfatter flere ulike grupper, inkludert barn med nedsatt synsfunksjon, barn med nedsatt bevegelsesfunksjon, barn med nedsatt hørselsfunksjon, barn med nedsatt kognitiv funksjon og barn med psykososiale funksjonsnedsettelse. Barn med kroniske sykdommer kan også oppleve funksjonshemminger. Felles for alle er at de er mer utsatt for fysiske, sosiale og holdningsmessige barrierer, som kan gjøre det vanskelig å delta i samfunnet på lik linje med andre⁴². Barn med nedsatt funksjonsevne har mindre samvær med jevnaldrende enn andre barn. Det er dobbelt så mange personer med nedsatt funksjonsevne som har lav sosial deltakelse, enn i befolkningen ellers. Barn med nedsatt funksjonsevne har et mindre variert aktivitetstilbud etter skolen⁴³.

Det finnes ikke informasjon om innbyggernes funksjonsevne på kommunalt

eller regionalt nivå, og ingen registre som kan benyttes for å få en dekkende oversikt over antallet barn med nedsatt funksjonsevne⁴⁴. Bufdir oppgir at det er variasjon i forståelsen og bruken av begreper om funksjonshemming. Dette medfører blant annet at ulike definisjoner benyttes for å avgrense funksjonshemming i forskning og undersøkelser. Ulike definisjoner gir imidlertid svært forskjellige resultater, som igjen betyr at det ikke finnes ett enkelt svar på hvor mange personer som har nedsatt funksjonsevne i Norge. Begrepet «funksjonsevne» viser til noe alle har, men i ulik grad på ulike områder og mer eller mindre varig.

I SSBs levekårsundersøkelse for hele landet fra 2019, oppgir 16 prosent av personene i alderen 16–24 år, at de har vansker med å høre samtaler i støyende omgivelser, og ni prosent at de har nedsatt syn selv med bruk av briller/kontaktlinser. Fem prosent har store konsentrasjons- og hukommelsesproblemer og 14 prosent har vansker med offentlig transport. Syv prosent har vansker med sosial kontakt. SSBs levekårsundersøkelse om helse fra 2012, gir indikasjoner på barn og nedsatt funksjonsevne, der respondentene også blir intervjuet om helsetilstanden til sine barn i alderen 6–15 år. Undersøkelsen gir en oversikt over andelen barn som har ulike typer funksjonsnedsettelse, uten at man kan trekke en konklusjon på totalantallet barn med nedsatt funksjonsevne⁴⁵. 27 prosent oppgir sykdom, skade eller funksjonshemming og 10 prosent har en sykdom eller nedsatt funksjonsevne som påvirker hverdagen i noen grad⁴⁶.

LHBTIQ-personer

Personer som bryter med majoritetsbefolkningen og samfunnets normer for seksualitet og kjønn, opplever en del utfordringer knyttet til sine rettigheter og sosial deltakelse. En del barn og unge opplever utfordringer med å leve i hjem der de ikke opplever aksept for den de er⁴⁷. Transungdom opplever transfobisk

41 «Barnevern», bufdir.no (3.10.18)

42 «Fritid for alle – uten fordommer» (2021) Redd Barna

43 «Sosial deltakelse», bufdir.no (17.3.17)

44 «Vi i Viken – kunnskapsgrunnlag for en bærekraftig fremtid» (2019)

45 Antall med nedsatt funksjonsevne https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Nedsatt_funksjonsevne/Antall/

46 Sykelighet blant barn, <https://www.ssb.no/statbank/table/06635/table-ViewLayout1/>

47 Bufdir, Likestillingskonsekvenser av covid-19 og tiltakene mot pandemien, Tema: Vold (2021)

hets og «minoritetsstress» knyttet til det å bo tett med andre som ikke anerkjenner kjønnsidentiteten deres, en tilleggsbelastning individer fra stigmatiserte grupper utsettes for på grunn av sin minoritetsposisjon. For transpersoner som lever i hjem der de ikke opplever aksept, kan hatefulle ytringer og hets fra andre være ekstra belastende. Det er også redsel og usikkerhet knyttet til å være i miljøer som ikke aksepterer unges identitet, og til det å «komme ut». Dette tynger på psykisk helse og grad av selvaksept for flere.

Barn som bryter med normer for kjønn og seksualitet, opplever dårligere livskvalitet enn barn som ikke gjør det. Grunnen er ikke den seksuelle orienteringen, kjønnsidentiteten eller kjønns-karakteristikkene i seg selv, men måten barn som bryter samfunnsnormer blir behandlet på.⁴⁸ Barna kan oppleve å bli møtt med fordømmelse, vold, trakassering og straff. For eksempel har barn som bryter med normer for kjønn og seksualitet større risiko for å miste skolegang, bli hjemløse, oppleve mobbing, vold, overgrep, seksuell trakassering og hatkriminalitet, og å få dårligere psykisk og fysisk helse.

Det er vanskelig å tallfeste hvor mange som er lhbtqi-personer, både fordi det kommer an på hvordan man stiller spørsmål om det, og fordi det kan være flere som bryter med normer knyttet til kjønn og seksualitet enn som identifiserer seg som lesbisk, homofil, bifil, trans, interkjønn eller queer⁴⁹. Flere føler ikke tilhørighet til én identitet, og andre føler ikke behov for å definere seg selv. Videre kan hvordan man definerer seg selv også variere med tid og sted. Det er altså ikke mulig å gi et tall på barn som er lhbtqi i Viken. Bufdirs holdningsundersøkelse fra 2017 viser at 25 prosent ikke regner seg som «helt heteroseksuelle».

Tabu, skam, stigma og frykt for negative reaksjoner kan påvirke lhbtqi-personers handlingsrom og muligheter for å leve

åpent. En høy andel bifile eller homofile skjuler sin seksuelle orientering ukentlig eller oftere, og det gjelder spesielt menn⁵⁰. Det å ikke være heterofil kan påvirke levekår negativt, og medføre en følelse av å ikke passe inn, og en kontinuerlig vurdering av graden av negativitet i samfunnet eller nærmiljøet, for å minske negative tilbakemeldinger. Lhbtqi-feltet angår ikke bare lhbtqi-personer direkte, men hele samfunnet, når det gjelder hvordan vi ser på kjønn og kjønnsroller, og hva som utgjør mannlighet og kvinnelighet. I Røde Kors har det betydning for hvilket rom for vi greier å skape for mangfold og inkludering.

Sosial ulikhet i deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter

I hvilken grad barn og unge regelmessig deltar i organiserte fritidsaktiviteter, har en klar sammenheng med familiens sosioøkonomiske status. I tillegg til familiens økonomiske situasjon, handler deltakelse også om familiens kulturelle ressurser, utdanning, kompetanse, sosiale ressurser, sosiale nettverk, vennskap og tilknytninger. Både idrett, kor, korps, orkester, musikk- og kulturskoler og politiske- og humanitære foreninger rekrutterer skjevt, og det er om lag dobbelt så mange unge fra familier med høy sosioøkonomisk status som deltar, sammenlignet med unge i familier med lav sosioøkonomisk status⁵¹. I tidligere Akershus er det en høy andel ungdom i høyere sosioøkonomisk status, og en god del flere enn landsgjennomsnittet deltar i ungdomsidrett i Akershus. I tidligere Østfold er det derimot færre enn landsgjennomsnittet som deltar.

De største forskjellene når det gjelder geografi gjelder for deltakelse på fritidsklubber. Klubbene tiltrekker seg en høyere andel av ungdommene i distriktet enn i byene. I klubbene er også andelen som deltar størst blant ungdommene fra familier med lav sosioøkonomisk status. Dette kan ha sammenheng med den sosialpolitiske profilen, der nettopp noe

48 Redd Barna, LHBTL-rettigheter er også barns rettigheter <https://www.reddbarna.no/aktuelt/lhbt-rettigheter-er-ogsaa-barns-rettigheter/>

49 Bufdir, Hvor mange er lhbtqi? https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/lhbtqi/Hvor_mange/

50 Bufdir, «Hvor mange er lhbtqi?»

51 «Sosial ulikhet i barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter» Jacobsen et al. (2021) Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

av målet er å fange opp de unge som står utenfor andre organiserte fritidsaktiviteter⁵². Fritidsklubber er ofte enten gratis eller har en lav inngangspris, og krever normalt ingen foreldreinnsats, krav til ferdigheter eller jevnlig oppmøte.

Sosialøkonomisk status (SØS) fordelt på prosent og fylke⁵³

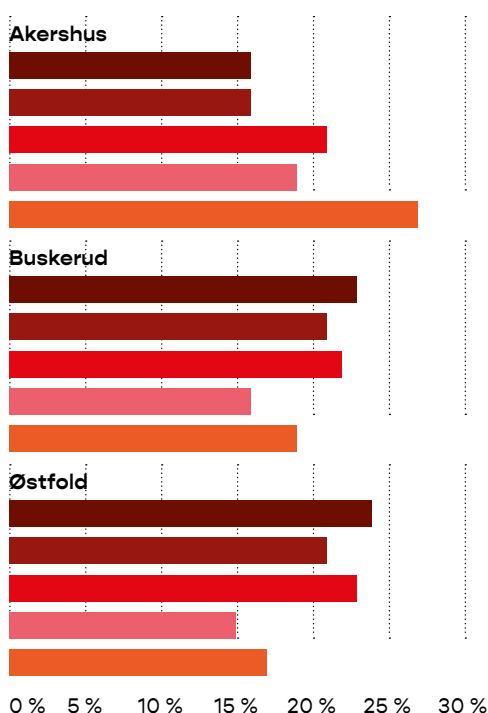
■ Lav SØS

■ Lav-middels SØS

■ Middels SØS

■ Middels-høy SØS

■ Høy SØS

Ungdom med lavest sosioøkonomisk status, har høyest sannsynlighet for å delta på klubb. På små steder har også foreldre-relasjon sammenheng med deltakelse, jo svakere relasjon, desto høyere sannsynlighet for klubbbesøk⁵⁴. Videre har venne-relasjon betydning, og ungdommer med gode vennerelasjoner, har høyest sannsynlighet for å være på klubb. Det er også sammenheng mellom å ha deltatt i annen fritidsaktivitet og å besøke klubb, og det å ha deltatt i organisert aktivitet øker sjansen for å delta på fritidsklubb. Det er videre sammenheng mellom å ha fysiske plager og å ha begått regelbrudd, med det å ha vært på fritidsklubb. I storbyene er det også sammenheng mellom bruk av

rusmidler og klubb-deltakelse. Utsatthet for vold og trusler er relatert til å ha vært på klubb, med unntak av i små kommuner. Å ha blitt utsatt for mobbing er også forbundet med klubb- og alle steder, med unntak av i små kommuner.

Fritidsklubber favner en stor del av ungdomspopulasjonen fra begge kjønn, for både ungdom som deltar i organisert fritidsaktivitet og de som ikke deltar i organisert fritidsaktivitet, og gjør slik sett klubben til en godt egnet arena for å nå ungdom med et forebyggende aktivitetstilbud. Samtidig har ungdom med erfaring med rus, vold, mobbing og svake foreldre-relasjoner, større sannsynlighet for å oppsøke fritidstilbud. Samvær med og påvirkning fra venner er en sterk indikator på ungdommers atferd. Mange fritidsklubb-ungdommer har gode sosiale relasjoner til jevnaldrende. Dette kan altså være negativt dersom ungdom knytter nære relasjoner til jevnaldrende som normaliserer problematferd. Derfor er innslaget av jevnaldrende unge, som er vant til deltakelse i organisert aktivitet med fokus på arbeid og innsats over tid og samarbeid med andre, et viktig og positivt innslag på klubbene, for å bidra til å påvirke jevnaldremiljøet i positiv retning gjennom vennerelasjoner. For å bruke fritidsklubber som forebyggende arena for rus, kriminalitet og psykiske plager blant unge, bør unge som ikke har slike problemer, rekrutteres til klubbene⁵⁵.

Utfordringer på sosiale medier

Barn og unge er mer hjemme enn tidligere, men har mye kontakt med hverandre på sosiale medier. 97 prosent av 9–18-åringene har sin egen mobil og samlet sett bruker 90 prosent av norske 9–18-åringene ett eller flere sosiale medier⁵⁶. En litt større andel jenter (91 %) enn gutter (89 %) bruker sosiale medier. Av ungdom mellom 13–18 år er det 99 prosent som oppgir at de bruker sosiale medier. De vanligste sosiale mediene for barn og unge mellom 9–18 år er Snapchat (80 %), TikTok (65 %), Instagram (65 %),

52 Andersen & Seland (2019), i «Sosial ulikhet i barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter» (2021).

53 «Sosial ulikhet i barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter» (2021), s. 83.

54 «Hva kjennetegner ungdom som går på norske fritidsklubber og ungdomshus?» Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning (1.1.20)

55 «Hva kjennetegner ungdom som går på norske fritidsklubber og ungdomshus?» Seland og Andersen (2020) s. 20. Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning, Universitetsforlaget.

56 «Barn og medier 2020 En kartlegging av 9–18-åringers digitale medievaner Oktober 2020», Medietilsynet.

og Facebook (51 %). Så og si alle mellom 9–18 år bruker YouTube. Den viktigste årsaken som oppgis er kontakt med venner, dernest å møte folk med samme interesser og å kunne dele ting som er viktige for seg selv.

43 prosent av 13–18-åringene har én eller flere ganger sett innhold eller diskusjoner om skremmende eller voldelige bilder og hatmeldinger som angriper bestemte grupper på nett det siste året. 34 prosent av 13–18-åringene har sett innhold eller diskusjoner på nett der folk snakker om eller viser måter å være svært tynn på. 30 prosent har minst én gang sett innhold eller diskusjoner om måter å skade seg selv fysisk på. Betydelig flere jenter enn gutter har sett innhold og diskusjoner på nett om måter å være svært tynn på, og denne kjønnsforskjellen gjelder alle aldersgrupper. Det er også noe mer vanlig blant jenter enn gutter å ha sett innhold eller diskusjoner om skremmende eller voldelige bilder på nett og måter å skade seg selv fysisk på⁵⁷.

Sosiale medier fører med seg nye muligheter til å komme i kontakt med andre på nettet, også mennesker man ikke kjenner fra før og har møtt fysisk. Gjennom bildedeling- og chattetjenester blir barn og ungdom eksponert i langt større grad enn tidligere og for noen kan dette resultere i uønskede eller ubehagelige kommentarer fra andre på nettet. 26 prosent opplevde å bli mobbet digitalt i fjor og 31 prosent opplevde å få en stygg kommentar på nett, i spill eller på sosiale medier. Flere gutter enn jenter opplevde dette. Tre av ti mellom 13–18 år har mottatt en seksualisert kommentar i det foregående året. Fire av ti i alderen 13–18 år, har mottatt et nakenbilde. Flest jenter mottar nakenbilder og delingen av nakenbilder øker med alderen. 46 prosent av 13–18 åringer har blitt bedt om å dele eller sende et nakenbilde av seg selv. I 24 prosent av tilfellene er det en fremmed på nett som etterspør bildet. 12 prosent har sendt eller delt et nakenbilde av seg selv.

En større andel foreldre med høy sosioøkonomisk status setter regler for og kjenner til barnas bruk av sosiale medier. Mens 33–40 prosent av jenter sier at foreldrene deres har regler for bruk av sosiale medier gjelder dette mellom 26 og 28 prosent av gutter. 69–81 prosent av jenter sier at foreldrene deres vet hvilke sosiale medier de er aktive på, og det samme gjelder 59–68 prosent av gutter⁵⁸.

Ensomhet

En del unge er plaget av ensomhet, og føler seg for mye alene. Ensomhet kan være følelsen av å ikke ha venner, av å ikke være ønsket eller å ikke bli valgt. Ensomheten kan også være der, selv om man er sammen med andre, dersom man ikke føler seg forstått eller sett av dem man er sammen med. En del synes også at det er vanskelig å være seg selv sammen med andre. Opplevelsen man har kan gi mer ensomhetsfølelse enn akkurat det at man er alene⁵⁹.

Ungdata gir svar på hva elever har sagt om sin egen ensomhet. **Sjekk din kommune:** <https://www.ungdata.no/kartside/>

Kommunene med høyest andel elever som føler seg ensomme eller er veldig mye plaget av ensomhet, 2019

Marker	16 %
Nannestad	15%
Hole	15%
Nes	15%
Gjerdrum	14%
Enebakk	14%

57 Barn og medier 2020 Om sosiale medier og skadelig innhold på nett Delrapport 1, 11. februar 2020. Medietilsynet.

58 «Barn og unges mediebruk», bufdir.no

59 «Ensom? Du er ikke alene!» ung.no, (3.5.21)

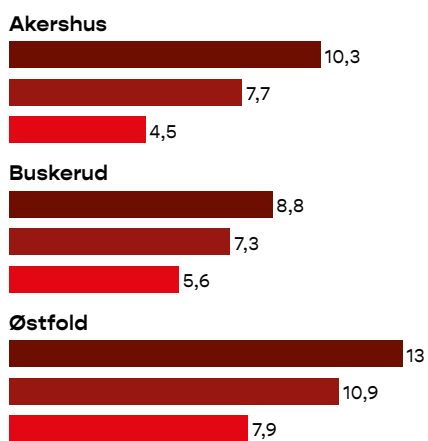
Vold og mishandling

Tall fra kommunehelsestatistikkbank forteller om antall anmeldte tilfeller av vold og mishandling⁶⁰. For kommunene i tidligere Akershus, er det et gjennomsnitt på 5,6 per 1000 innbyggere. Her skiller **Fet** og **Ullensaker** seg ut med henholdsvis 16,1 og 10,4 tilfeller per 1000 innbyggere. Kommunene i tidligere Buskerud har også gjennomsnitt på 5,6 tilfeller. **Ringerike** og **Hemsedal** har høyest antall tilfeller per 1000 innbyggere med henholdsvis 9,0 og 9,3 tilfeller. I tidligere Østfold er gjennomsnittet 7,6 tilfeller per 1000 innbyggere, og **Halden** kommune skiller seg ut med 12,3 tilfeller per 1000 innbyggere.

På nasjonalt nivå lå andelen personer registrert som ofre for vold og mishandling på 6,1 per 1 000 innbyggere i 2018. Andelen er høyere for menn enn for kvinner, og personer i aldersgruppen 20–29 år er mest utsatt. Blant de tre tidligere fylkene i Viken, ligger Østfold over det nasjonale nivået med 7,1 utsatte per 1 000 innbyggere. Akershus og Buskerud ligger lavere med henholdsvis 5,6 og 5,0 personoffer for vold og mishandling per 1000 innbyggere. Felles for alle fylkene og for landet som helhet, er at tallet har økt de siste par årene.

Barn og unge registrert som ofre for vold og mishandling (2018)⁶¹

■ 20–29 år ■ 10–19 år ■ 0–9 år

Per 1000 innbyggere, tidligere fylkesinndeling.

På landsbasis blir 8 prosent av ungdomsskoleelever mobbet minst hver 14. dag. 8 prosent oppgir å ha fått sår eller skade på grunn av vold. Det samme tallene gjelder for Viken.

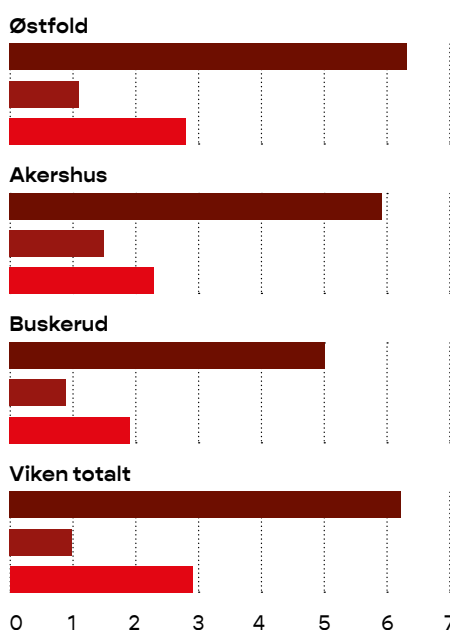
Kommuner i Viken med høyest andel elever som rapporterer at de opplever å bli plaget, utfryst eller at de får trusler minst hver 14. dag (2019)

Enebakk	13%
Ullensaker	12%
Eidsvoll	14%
Hemsedal (2020)	11%

Samfunnspuls fremstiller elevundersøkelsens resultater for mobbing:⁶²

Elever på 7. trinn som oppgir å bli mobbet

■ av andre elever ■ av voksne på skolen
■ digitalt (mobil, iPad, PC)

For elever på 7. trinn, er det høyest antall elever som oppgir å bli mobbet av andre elever på skolen i Østfold, med 6,3 prosent. I Akershus er tallet 5,9 prosent og i Buskerud 5 prosent. Andel elever som opplever å bli mobbet digitalt er også høyest i Østfold, med 2,8 prosent. Andel elever som mobbes av voksne på skolen er høyest i Akershus, med 1,5 prosent.

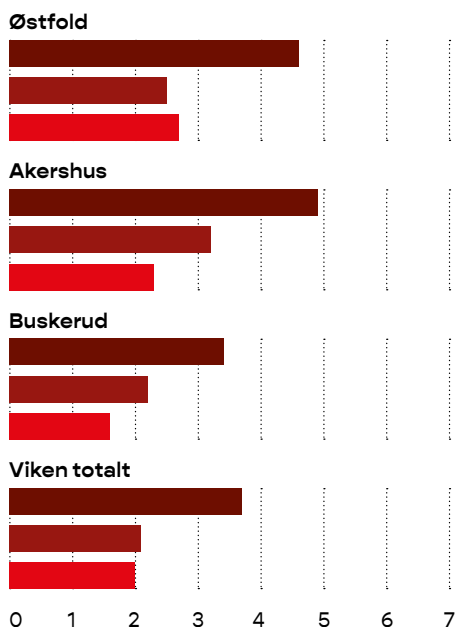
60 «Vold og mishandling, anmeldte tilfeller», kommunehelsestatistikkbank, khs.fhi.no

61 «Personofre for vold og mishandling, etter alder, 2018» Vi i Viken (2019) Viken Fylkeskommune

62 «Andel elever på 7. og 10. trinn som har blitt mobbet på skolen (2019–2020)» samfunnspuls.rode-kors.no

Elever på 10. trinn som oppgir å bli mobbet.

- av andre elever
- av voksne på skolen
- digitalt (mobil, iPad, PC)

Tall for 2019–2020 viser at Akershus har høyest andel på 10. trinn som oppgir at de mobbes av andre elever på skolen, med 4,9 prosent. 3,2 prosent oppgir også her å bli mobbet av voksne på skolen. I Buskerud er tallene lavest av de tre distriktene, med 3,4 prosent som opplever mobbing av medelever, og 2,2 prosent av voksne. Østfold har høyest andel som oppgir å bli mobbet digitalt, med 2,7 prosent.

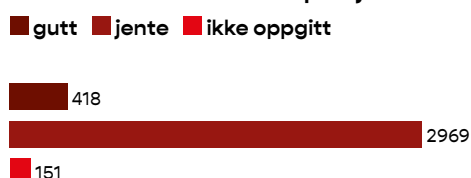
For 2020–2021, er tall for Viken slått sammen og gir 6,2 prosent av elevene på 7. trinn og 3,7 prosent av elevene på 10. trinn, som mobbes av andre elever på skolen, og dette ligger rett under landsgjennomsnittet, 6,5 prosent for 7. trinn og 3,8 prosent for 10. trinn.

Kors på halsen

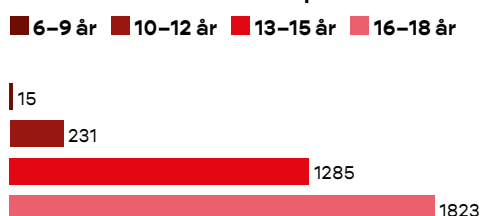
Kors på halsen er Røde Kors' samtale-tjeneste for barn opp til 18 år. Frivillige besvarer henvendelser fra barn på telefon, chat og e-post hver dag, gratis og anonymt, mellom kl. 14.00 og 22.00.

Totalt 3538 samtaler fra Viken i 2020

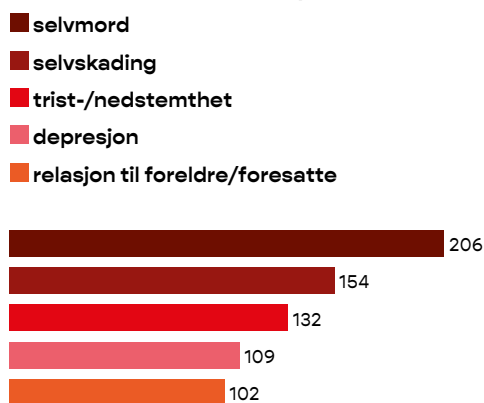
Antall samtaler fordelt på kjønn

Antall samtaler fordelt på alder

Antall samtaler fordelt på største tema

Generelt for henvendelsene til Kors på halsen økte temaene psykisk helse, kropp/helse, familie og hjem mest fra 2019 til 2020. De største enkelttemaene i 2020 var selvmord, tristhet/nedstemthet, angst, relasjoner til foreldre/foresatte og selvskading. Angst var et tema som skilte seg ut, og som økte utover i 2020. Omtrent dobbelt så mange samtaler hadde angst som viktigste tema i 2020 sammenlignet med 2019.⁶³

63 Hølaas (2021) Velferdssamfunnet satt på prøve [Røde Kors rapport konsekvenser av covid19.pdf](#)

Antall samtaler fordelt på fylke

■ 2020 ■ 2019

Viken

Oslo

Hordaland

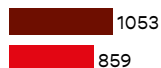
Rogaland

Trøndelag

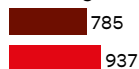
Innlandet

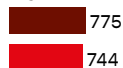
Vestfold Telemark

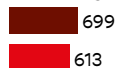
Møre og Romsdal

Agder

Troms og Finnmark

Nordland

Svalbard

956 henvendelser fra Viken

01.01–31.05.2021

Topp fem tema

- Selvmord
- Angst
- Depresjon
- Trist / nedstemt
- Venner / vennskap

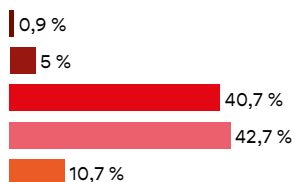
Antall samtaler fordelt på kjønn

- annet
- gutt
- jente
- ikke oppgitt

Antall samtaler fordelt på alder

- 6–9 år
- 10–12 år
- 13–15 år
- 16–17 år
- 18–19 år

K O R S
PÅ HALSEN

www.
KORSPÅHALSEN
.NO

 Røde Kors

800•333•21

Fravær fra skolen

Utdanningsdirektoratet gir oversikt over elevers fravær fra skolen. Statistikken viser tall for elevers fravær, både i timer og dager, målt i median⁶⁴. I 2019–2020 er medianen for Viken på 10. trinn på 4 dager og 4 timer for begge kjønn. Hver enkelt kommune kan slå opp på **Tall for fravær på 10. trinn (udir.no)**. På grunn av kommunesammenslåing av enkelte kommuner, er ikke alle tall tilgjengelige for 2020, men dersom vi ser på tall over tidsrommet fra 2018, er høyeste fravær registrert i kommunene Jevnaker (8 dager og 5 timer), Ullensaker (8 d og 7 t), Nittedal (8 d og 6 t) og Nannestad (8 d og 4), Hurum (8 d og 5 t) og Hemse-dal (9 d og 4 t). I kommunene i Østfold, er Rygge (7 d og 7 t) og Våler (7 d og 9 t) registrert med mest fravær.

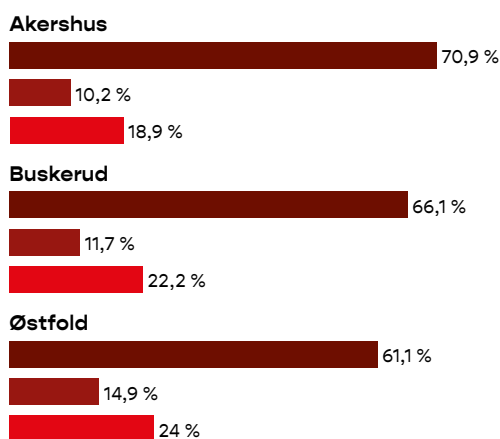
Det er mange grunner til at elever er mye borte fra skolen. Elever som har mye fravær, går glipp av mye opplæring og læren får mindre vurderingsgrunnlag for standpunkt karakter. Årsaker til fravær kan være psykiske plager, manglende motivasjon og skoletrøtthet, kunnskaps-hull fra tidligere, som fører til at man ikke henger med i undervisningen, eller få sosiale relasjoner på skolen. Mange som dropper ut av videregående, har også hatt mye fravær i grunnskolen⁶⁵.

Når det gjelder fravær på videregående skole, ligger Viken på nivå med median for landet, med 2 dager og 8 timer. Fravær for hver videregående skole kan sjekkes på **Tall for fravær i videregående skole (udir.no)**. For perioden fra 2018 er det noen skoler som utmerker seg med median på 6 dagers fravær (Drømtorp vgs., Eikeli vgs., Hoppensprett Akademiet vgs. Jessheim og Steinerskolen i Moss vgs.) og Seiersborg vgs. med median på hele 10 dager og 22 timers fravær.

Frafall i videregående skole

Samlet er det 75 videregående skoler i Viken, med over 42 000 elever. SSB gir oversikt over frafall i videregående skole i perioden 2013–2019⁶⁶:

- Fullført på normert tid
- Fullført etter ytterlige 5–6 år
- Ikke fullført innen 6 år

Frafall regnes som et av de største problemområdene i norsk skole. Frafallet er størst innenfor yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Nesten tre av ti elever som starter på videregående skole innenfor yrkesfag, slutter underveis. Jenter fullfører i større grad enn gutter, og majoritetsungdom klarer seg bedre enn flerkulturell ungdom. Fullført videregående opplæring er viktig som grunnlag for inngang til arbeidslivet og har betydning for aktiv deltakelse i samfunnslivet. Personer som ikke har fullført videregående har gjennomsnittlig lavere inntekt, høyere arbeidsledighet og benytter seg oftere av offentlige stønader og trygd enn de som har fullført. I tillegg er det en stor personlig og økonomisk belastning for den enkelte ikke å ha fullført videregående opplæring⁶⁷.

De faktorene som har størst betydning for å ønske å slutte i videregående opplæring, omfatter sosial tilhørighet på videregående skole, elevenes evne til å takle motgang og faglig og emosjonell støtte fra lærere i videregående skole. Elevenes motstandsdyktighet eller evne til å takle

64 «Tall for fravær på 10. trinn» udir.no

65 «Færre elever slutter om de får tett oppfølging på videregående» (2019) forskning.no

66 «Gjennomføring i videregående opplæring», ssb.no (22.6.2020)

67 «Frafall i videregående opplæring» utdanningsforbundet.no

nederlag, har stor forklaringskraft for frafall, og er identifisert som en viktig faktor for å lykkes både i utdanning, i arbeidsmarkedet og i samfunnet ellers⁶⁸.

Oppfølgingstjenesten

Oppfølgingstjenesten er en fylkeskommunal tjeneste som skal følge opp ungdom som har rett til opplæring, men som ikke er i arbeid eller opplæring. Tallene viser hvor mange ungdommer som er registrert i oppfølgingstjenesten på rapporteringstidspunktet. I Viken var det i februar 2021, 2828 personer i oppfølgingstjenestens målgruppe⁶⁹ og av disse er 1046 i aktivitet og 749 under veiledning og oppfølging. 808 har takket nei til oppfølging av ulike årsaker, og 225 personer er det ikke etablert kontakt med og har ukjent status.

2828 ungdommer registrert i oppfølgingstjenesten i Viken

■ I ukjent aktivitet

■ Under oppfølging og veiledning

■ I aktivitet

■ Avklart og ute av tjenesten

Februar 2021

Studenters livskvalitet

Studietiden er en viktig tid for å finne seg selv, skape nettverk og et sosialt og faglig grunnlag for resten av livet, men det er ikke alle som har det bra i studietilværelsen. «Studentenes helse- og trivselsundersøkelse» (2021) viser at det har vært en betydelig økning i rapporterte psykiske plager fra 2010 til i år. Økningen sees både blant kvinnelige og mannlige studenter, men er mer markant hos kvinnelige. De vanligste psykiske lidelsene er depresjon og angst. Omfanget av selvskading og selvmordstanker er høyt blant studentene.

Viken inngår i studentområdet Sør-øst sammen med fylkene Agder, Vestfold og Telemark, Oslo og Innlandet. Mellom regionene i landet, er nivået av psykiske plager høyest i Sørøst-Norge og omfanget av selvskading, selvmordstanker og -forsøk er høyest blant studentene i Nord og Sør-øst. 21 prosent av studentene i Sør-øst svarer at de har skadet seg selv med vilje, uten å ha som intensjon å ta sitt eget liv. 24 prosent svarer at de har hatt selvskadingstanker. 4,9 prosent oppgir å ha forsøkt å ta sitt eget liv. Omfanget av selvskading er vesentlig høyere blant kvinnelige enn blant mannlige studenter. Selvmordstanker og selvmordsforsøk rapporteres også oftere blant kvinnelige studenter. Studentene sover i gjennomsnitt syv og en halv time i døgnet. 44 prosent oppfylder imidlertid de formelle kriteriene for insomni diagnose. Kvinnelige studenter har høyere forekomst av insomni enn de mannlige studentene⁷⁰.

68 «Fremtidige kompetansebehov II» (2019), Norges offentlige utredninger.

69 «Ungdom i oppfølgingstjenesten statistikk» 2020–2021, udir.no.

70 «Studentenes helse- og trivselsundersøkelse – hovedrapport» (2021) Folkehelseinstituttet, Avdeling for helsefremmende arbeid.

Kilder for behovskartlegging

Ungdata

Ungdata er lokale barn- og ungdomsundersøkelser der skoleelever over hele landet svarer på spørsmål om hvordan de har det, og hva de driver med på fritiden. Velferdsforskningsinstituttet NOVA er ansvarlig for undersøkelsene og spørreskjemaene til barn og ungdom handler om alt fra relasjon til foreldre, venner, skole, lokalmiljø, fritidsaktiviteter, helse og trivsel, til spørsmål om rusmiddelbruk, seksualitet, risikoatferd og vold for ungdomstrinnet og videregående opplæring.

Ungdata ble gjennomført i tidligere Buskerud i 2020, men mange av kommunene fullførte ikke fordi undersøkelsen ble stoppet pga. Covid-19 og nedstengning av skolene. I 2021 gjennomfører tidligere Buskerud på nytt og rapport kommer høsten 2021, mens tidligere Akershus og Østfold gjennomfører i 2022.

På <https://www.ungdata.no/rapporter/> kan du finne rapport for din kommune under Viken. Avhengig av kommune og skoletrinn, er undersøkelsen gjort i enten 2017, 2018, 2019 eller 2020.

Samfunnspuls

Samfunnspuls er Røde Kors' egen kunnskapsbank som kan brukes til analyser av humanitære behov og planlegging av aktivitet. Statistikkene i Samfunnspuls kommer fra Statistisk sentralbyrå, NAV, Utdanningsdirektoratet (Udir), Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), Utlendingsdirektoratet (UDI) og flere andre offentlige instanser. Sjekk humanitære behov for din kommune på Samfunnspuls via [Korsveien.no](https://korsveien.no).

FHIs oppvekstprofiler

Folkehelseinstituttet lanserer årlig «Oppvekstprofiler» for hver kommune, som gir gode visuelle fremstillinger av situasjonen for barn og ungdom i hver enkelt kommune. Oppvekstprofilene kan lastes ned på <https://www.fhi.no/fp/oppvekst/hent-oppvekstprofil/>

Sammenstilling av indikatorene for kommunene i Viken
basert på FHIs oppvekstprofiler 2020

	Lavinntekt husholdning, 0-17 år	Bor trangt, 0-17 år	Barn av enslige forsørgere	Stønad til livsopphold, 20-24 år	Ikke i arbeid eller utdanning, 16-25 år	Laveste mestringsnivå i lesing, 5. kl.	Laveste mestringsnivå i regning, 5. kl.	Trives på skolen, 7. kl.	Mobbes på skolen, 7. kl.	Frafall i videregående skole	Fornøyd med lokalmiljøet	Trygt i nærmiljøet	Med i fritidsorganisasjon	Fornøyd med treffsteder	Fortrolig venn	Skjermtid over 4 timer	Tror på et lykkelig liv	Fornøyd med helsa	Depressive symptomer	Psysiske sympt./ lidelser	Lite fysisk aktive	Overvekt og fedme, 17 år	Muskel og skjelett	Reseptfrie smertestillende ukent.	Alkohol, har vært beruset	Har brukt cannabis
Aremark	Red	Green	Red				Red	Red												Red			Red			
Asker					Green					Green				Red				Green					Green		Red	Red
Aurskog-Høland						Red	Red				Red					Red					Green	Red	Red		Green	
Bærum														Red	Green	Green					Green		Green	Green	Red	Red
Drammen	Red	Red	Red	Red	Red		Red		Green	Red										Red			Red			
Eidsvoll			Green	Red	Red		Red			Red	Red	Red	Red	Red		Red				Red	Red	Red	Red	Red		
Enebakk	Green	Green					Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red			Red	Red	Green		Red	Red	Red	
Flesberg	Red	Green					Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red			Red	Red	Red			Red	Red	
Flå			Red																		Green					
Fredrikstad	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Green	Green		Green		Red				Green			Red		Red	Red	Green		
Frogn			Red				Green			Green										Green		Green				
Gjerdrum			Green													Red				Red	Red		Red		Red	
Gol							Red							Green						Green			Green			
Halden	Red		Red	Red	Red	Red	Red		Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red			Red	Red		Red	Red	Red	Red	
Hemsedal						Red							Green	Green			Red		Red	Green			Red			
Hol		Green												Red						Green						
Hole		Green	Red				Green	Green					Green	Red	Green		Green					Green	Green			
Hurdal			Red							Red				Green									Red			
Hvaler		Green	Red			Red	Red				Green									Red						
Indre Østfold	Red	Green	Red	Red	Red				Red	Red	Red	Red	Red	Green		Red		Red		Red		Red	Red	Red		
Jevnaker			Green							Red				Green									Red			
Kongsberg		Green	Red	Red			Green										Red			Red	Green	Green	Green		Green	
Krødsherad			Green				Green													Red			Red			
Lier		Green						Green				Red		Red												
Lillestrøm		Green	Red		Green			Red		Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Green	Red	Green	Red	Green	Green	
Lunner			Red					Green	Green																	
Lørenskog		Green	Red	Green	Green	Green	Green					Red					Red		Red	Green	Red	Green	Green		Green	
Marker			Green					Red						Green								Red				
Modum	Red	Green	Red	Red	Red						Red		Red	Green	Red	Red				Red		Red				
Moss	Red	Red	Red	Red	Red	Red			Red			Red	Red	Red	Red	Red			Red	Red	Red				Red	

	Lavinntekt husholdning, 0–17 år	Bor trangt, 0–17 år	Barn av enslige forsørgere	Stønad til livsopphold, 20–24 år	Ikke i arbeid eller utdanning, 16–25 år	Laveste mestringsnivå i lesing, 5. kl.	Laveste mestringsnivå i regning, 5. kl.	Trives på skolen, 7. kl.	Mobbes på skolen, 7. kl.	Frafall i videregående skole	Fornøyd med lokalmiljøet	Trygt i nærmiljøet	Med i fritidsorganisasjon	Fornøyd med treffsteder	Fortrolig venn	Skjermtid over 4 timer	Tror på et lykkelig liv	Fornøyd med helse	Depressive symptomer	Psykiske sympt./ lidelser	Lite fysisk aktive	Overvekt og fedme, 17 år	Muskel og skjelett	Reseptfrie smertestillende ukent.	Alkohol, har vært beruset	Har brukt cannabis	
Nannestad																											
Nes																											
Nesbyen																											
Nesodden																											
Nittedal																											
Nordre Follo																											
Nore og Uvdal																											
Rakkestad																											
Ringerike																											
Rollag																											
Rælingen																											
Råde																											
Sarpsborg																											
Sigdal																											
Skiptvet																											
Ullensaker																											
Vestby																											
Våler																											
Øvre Eiker																											
Ål																											
Ås																											

- Kommunen ligger signifikant bedre an enn resten av landet.
- Kommunen ligger signifikant dårligere an enn resten av landet.
- Kommunen utmerker seg ikke sammenlignet med resten av landet.

Se fhi.no for mer informasjon om oppvekstprofilene og datainnhenting.

RØDE KORS I VIKEN

I dette kapitlet skal vi se på oss selv som organisasjon. Hva er vår kapasitet til å møte humanitære behov hos barn og ungdom i våre lokalmiljøer?

Kapasitet er vanskelig å fremstille og den er i endring. Det er likevel nyttig å skissere et bilde av i hvilken grad Røde Kors møter behovene til barn og unge. Kapasitet er her forstått som vår yteevne overfor målgruppen barn og unge i sårbare livssituasjoner, og kvaliteten på selve aktivitetene vi tilbyr. Dette er også vanskelig å anslå, men en del data er innhentet basert på informasjon gjennom samtaler og intervjuer. I tillegg til samtaler med ansatte og frivillige i oppvekstaktivitet, har det vært sendt ut tre spørreundersøkelser, til lokalforeningene, til frivillige i oppvekstaktivitet og til barn og unge som er deltakere i aktivitet⁷¹. Slik er et kunnskapsgrunnlag innhentet gjennom kvalitative intervjuer og informasjon gjennom spørreundersøkelser, for å kunne si noe om hvordan aktivitetene oppleves av de frivillige som driver dem, barn og unge som deltar i aktivitetene og lokalforeningenes nåsituasjon samt ønske om oppstart av oppvekstaktivitet i fremtiden.

Her vil vi peke på styrker ved aktivitetene vi tilbyr, og svakheter som bør tas tak i. Basert på funnene vil en del av utfordringene løftes frem som anbefalinger å jobbe videre med til slutt i rapporten.

Kartleggingen viser at Røde Kors i Viken har

- 15 lokalforeninger med BARK
- 10 lokalforeninger med Leksehjelp
- 7 lokalforeninger med RØFF
- 2 lokalforeninger med Gatemegling
- 4 lokalforeninger med Fellesverk
- 10 lokalforeninger med Røde Kors Ungdom
- 10 lokalforeninger med Andre oppvekstaktiviteter

26 lokalforeninger har minst én oppvekstaktivitet. Av disse har 15 lokalforeninger mer enn én aktivitet for barn og unge. 29 lokalforeninger har ingen aktivitet for barn og unge.

I oversikten på de neste sidene, er aktivitet på oppvekstfeltet oppgitt som i Diba (per mai 2021) og/eller slik det er kommet inn via en spørreundersøkelse om oppvekstaktivitet i lokalforeningene (sendt alle lokalforeninger høst 2020 og mai 2021).

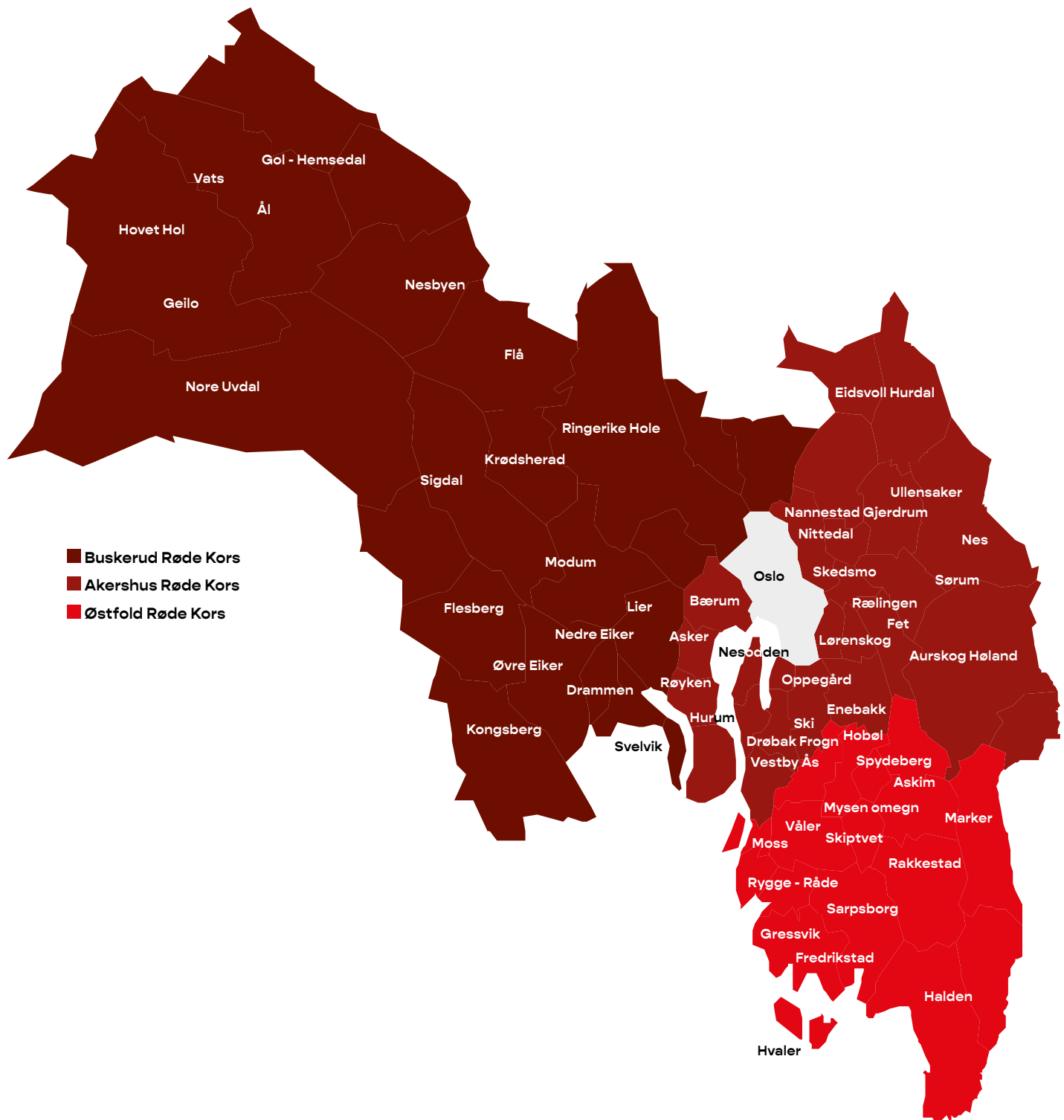
Undersøkelsen ble besvart av 27 av 55 lokalforeninger. 12 i Akershus, 9 i Buskerud og 6 i Østfold Røde Kors. I tillegg er noe informasjon innhentet i kontakt med enkelte lokalforeninger. «Andre oppvekstaktiviteter» er markert når det er en viss regelmessighet over initiativet, enkeltaktiviteter er kommentert i kommentarfelt.

Lokalforening	BARK	Leksehjelp	RØFF	Gatemegling	Fellesverket	RKU - Treffpunkt	Andre aktiviteter	Aktivitet og ønsker
Asker								Camp Solvik - sommerleir for barn. Ønsker oppstart av flere aktiviteter for barn og Gatemegling.
Askim								Driver også «ARKA - Askim Røde Kors Aktivitetsgruppe 0-100», med tur og aktivitet for alle aldre hver 14. dag, og «Gode naboer» i samarbeid med kommunen og Norsk Folkehjelp. Frivillige i Ferie for alle på Ytterbøl.
Aurskog-Høland								Jobber med oppstart av RØFF og har rekruttert frivillige.
Bærum								Aktivitet på krisesenter.
Drammen								Jobber med oppstart av Gatemegling og ønsker oppstart av flere aktiviteter.
Drøbak og Frogn								Etablerer Leksehjelp og ønsker å starte opp BARK. Kommunen ønsker samarbeid om leksehjelp og sosialisering for unge enslige asylsøkere.
Eidsvoll-Hurdal								Etablerer RKU igjen, har godt samarbeid med kommunen og frivillighetssentralen.
Enebakk								I dialog med kommunen om hvordan Røde Kors kan bidra, låner lokaler til natteravnene og i dialog med FAU om aktivitet for ungdom.
Fet								Aktivitet og julegaver til barn, Gjensidigestiftelsens juleaksjon.
Flesberg								
Flå								
Fredrikstad								Samarbeid med distriktskontoret om Gatemegling.
Geilo								
Gol og Hemsedal								Nattevandring og ønsker oppstart av aktivitet for ungdom.
Gressvik								
Halden								Aktivitet for barnefamilier og ønsker oppstart av aktivitet for barn. Gatemegling i Halden fengsel.
Hobøl								Samarbeider med Askim Røde Kors.
Hovet og Hol								
Hurum								Ønsker oppstart av mer oppvekstaktivitet.
Hvaler								
Kongsberg								Ungdomsklubb
Krødsherad								
Lier								
Lørenskog								
Marker								Ønsker oppstart av oppvekstaktivitet.
Modum								
Moss								E-sport for ungdom, utflukter for barn. Oppstart av Gatemegling.
Mysen og omegn								
Nannestad og Gjerdrum								
Nedre Eiker								Spennende ferie og fritid.

Lokalforeningsledere i Diba per mai 2021, er oppgitt som kontaktpersoner, i tillegg til lokalt ansatte i enkelte lokalforeninger. Det tas forbehold om at situasjonen kan være endret og at informasjon om aktivitet kan mangle.

Lokalforening	Kontaktpersoner
Asker	Lokalforeningsleder Morten Staude, morten.staude@rodekors.org
Askim	Lokalforeningsleder Kim Anthony, askim@rodekors.org
Aurskog-Høland	Lokalforeningsleder Thomas Enget, thomas.enget@rodekors.org
Bærum	Lokalforeningsleder Hans Olav Sandbakken, baerum@rodekors.org Prosjektleder Fellesverket Cathrine Elger, cathrine.elger@redcross.no Koordinator frivillighet Trine Røsand, trine.rosand@redcross.no
Drammen	Lokalforeningsleder Merete Risand, drammen@rodekors.org Prosjektleder Fellesverket Dipali Gosain, dipali.gosain@redcross.no
Drøbak og Frogn	Lokalforeningsleder Astrid Hvalbye Berle, drobakfrognrk@gmail.com
Eidsvoll-Hurdal	Lokalforeningsleder Øystein Andersen, post@eidsvollhurdalrodekors.no
Enebakk	Lokalforeningsleder Thomas Sannes enebakkrodekors@gmail.com
Fet	Lokalforeningsleder Grethe Marie Dalberg, fet@rodekors.org
Flesberg	Lokalforeningsleder Mona Johansen, flesbergrodekors@hotmail.com
Flå	Lokalforeningsleder Kjell Sævre, flaa.rodekors@hotmail.com
Fredrikstad	Lokalforeningsleder Eilen Dyr Dahl, fredrikstad@ostfoldrk.no
Geilo	Lokalforeningsleder Marias Veslehaug, marias.veslehaug@rodekors.org
Gol og Hemsedal	Lokalforeningsleder Per Otto Skredderberget, post@golrk.no
Gressvik	Lokalforeningsleder Mette Koldre Martinsen, post@gressvikrodekors.no
Halden	Lokalforeningsleder Øyvind Bruflat, leder@haldenredcross.no
Hobøl	Lokalforeningsleder Pernille Backer Lemming, hobol@ostfoldrk.no
Hovet og Hol	Lokalforeningsleder Jorunn Schjelderup Kleppo, hovet.hol@rodekors.org
Hurum	Lokalforeningsleder Marte Ramborg, leder@hurumrodekors.no
Hvaler	Lokalforeningsleder Ann-Marie Vauger, hvaler@rodekors.org
Kongsberg	Lokalforeningsleder Kari Irene Solheim, kongsberg@rodekors.org Rådgiver Sidsel Mohn, sidsel.mohn@redcross.no Prosjektansvarlig Mari Jystad, mari.jystad@redcross.no
Krødsherad	Lokalforeningsleder Wivi Braathen, krodsherad@rodekors.org
Lier	Lokalforeningsleder Lars Birger Larson, leder@lierrodekors.no
Lørenskog	Lokalforeningsleder Randi Larsen, lorsenrodekors@gmail.com
Marker	Lokalforeningsleder Anja Gangnæs, marker@ostfoldrk.no
Modum	Lokalforeningsleder Anne Marit Ingvaldstad, anne.ingvaldstad@rodekors.org
Moss	Lokalforeningsleder Geir Østborg, post@mossrk.no / geir.ostborg@mossrk.no
Mysen og omegn	Lokalforeningsleder Per Arne Hovland, mysen@ostfoldrk.no
Nannestad og Gjerdrum	Lokalforeningsleder Øyvind Ordemann, post@ngrkh.org
Nedre Eiker	Lokalforeningsleder Rune Skjolden, rune.skjolden@rodekors.org
Nes	Lokalforeningsleder Berit Finskud Granmo, nes-akershus@rodekors.org
Nesbyen	Lokalforeningsleder Tore Ansgar Bekkelund, gjorde@online.no
Nesodden	Lokalforeningsleder Margaret Heggen, leder@nesoddenrodekors.no
Nittedal	Lokalforeningsleder Trond Bekken, leder@nittedalrodekors.no

Lokalforening	Kontaktpersoner
Nore og Uvdal	Lokalforeningsleder Brita Brun, noreuvdal-redcross@numedal.net
Oppegård	Lokalforeningsleder Dag Johnsrud, dag.johnsrud@rodekors.org
Rakkestad	Lokalforeningsleder Nina Anett Ødegård, rakkestad@ostfoldrk.no
Ringerike og Hole	Lokalforeningsleder Knut Espen Swang, post@ringerike.redcross.no Koorindator Marit Svendsen, marit.svendsen@redcross.no
Rælingen	Lokalforeningsleder Nils Birkeland, raelingen@rodekors.org Aktivitetsansvarlig Ingrid Carlsen, ingrid.carlsen@rodekors.org
Røyken	Lokalforeningsleder Ludvig Daae, royken@rodekors.org
Råde	Lokalforeningsleder Anders Lervold, anders.lervold.01@rodekors.org
Sarpsborg	Lokalforeningsleder Elisabeth Due, post@rksarpsborg.no / elisabeth.due@rodekors.org
Sigdal	Lokalforeningsleder Gerd Anita Solheim, sigdalrodekors@gmail.com
Skedsmo	Lokalforeningsleder Tarjei Braaten, post@skedsmo.redcross.no
Ski	Lokalforeningsleder Knut Alstad, leder@ski.redcross.no
Skiptvet	Lokalforeningsleder Astrid Knudsen, skiptvet@ostfoldrk.no
Spydeberg	Lokalforeningsleder Renate Olsen, spydeberg@ostfoldrk.no
Svelvik	Lokalforeningsleder Jan Hagemann Kildalen, svelvik@vestfoldrk.no
Sørum	Lokalforeningsleder Wenche Undrum, wenche.undrum@rodekors.org
Ullensaker	Lokalforeningsleder Kjell Vigdal, post@ullensakerrodekors.no
Vats	Lokalforeningsleder Embrik Skarsgard, vats.rodekors@gmail.com
Vestby og Ås	Lokalforeningsleder Andries van der Wijk, leder@vark.no
Våler	Lokalforeningsleder May Olsen, vaaler@ostfoldrk.no
Øvre Eiker	Lokalforeningsleder Bård Reitan, leder@oerk.no
Ål	Lokalforeningsleder Therese Bergdølmo, aal.rodekors@outlook.com

- Buskerud Røde Kors
- Akershus Røde Kors
- Østfold Røde Kors

Funn fra oppvekstundersøkelsen til lokalforeningene

Spørreundersøkelsen til lokalforeningene kartlegger en del ønsker og behov. Av de 27 foreningene som har besvart, har 17 aktivitet for barn og unge, og 10 har ingen aktivitet for målgruppen. Når lokalforeningene oppgir hva slags støtte de ønsker fra distriktskontoret, er det støtte til å rekruttere frivillige som er det høyeste ønsket, valgt av 44 prosent. Dernest er ønsket om å holde kurs eller bidra til å skaffe kursholdere oppgitt som ønske (40 prosent).

Å rekruttere deltakere i målgruppen, bidra til behovskartlegging, og å være tilgjengelige i oppstartsfasen, er andre former for støtte som prioriteres høyt.

Hva slags støtte ønsker dere fra ansatte i oppvekstgruppen i Røde Kors i Viken?

Bidra til å rekruttere frivillige

Holde kurs/skaffe kursholder til opplæring av nye frivillige («temakurs oppvekst» og «Tør du å lytte?»)

Bidra til å rekruttere barn/unge i målgruppen

Bidra til behovskartlegging

Være tilgjengelige og involvert i oppstartsfasen av aktivitet

Gjennomgå tiltak for kvalitetssikring og retningslinjer for aktivitet for barn og unge i Røde Kors sammen med dere

Tilrettelegge for informasjonsdeling mellom lokalforeninger som driver lignende aktivitet

Bidra til kontakt/ samarbeid med kommunen

Foreslå aktiviteter

Delta på/tilrettelegge for planleggings- og oppstartsmøter

Annet

(«Annet» handlet i stor grad om at lokalforeningen vil ta kontakt dersom det blir behov for støtte.)

På spørsmål om hvilken aktivitet lokalforeningene kunne tenke seg å starte opp, svarte de fleste BARK og Gatemegling. En del nevner også «Andre oppvekstaktiviteter» som for eksempel «Etter skoletid-tilbud» og kurs for barn og ungdom med en ekstern kursholder.

55 prosent av lokalforeningene opplever å ha ressurser og nødvendig kunnskap om søknadsordninger, retningslinjer og aktiviteter for å drive aktivitet for barn og unge i Røde Kors. 45 prosent oppgir at de ikke opplever å ha nok kunnskap om dette, eller at det ikke er aktuelt for dem. 17 lokalforeninger oppgir at de ønsker oppstart av nye oppvekstaktiviteter.

Med dette som bakteppe går vi videre for å se hva de frivillige mener om oppvekstaktivitetene.

Våre frivillige

I en spørreundersøkelse til de frivillige i oppvekstaktiviteter, fikk vi inn 106 svar. Spørreundersøkelsen ønsket å innhente tilbakemeldinger på hvordan de frivillige opplever oppvekstaktivitetene i Røde Kors. 18 prosent av de som svarte har vært frivillige i mer enn fem år. 25 prosent har vært frivillig i to til fem år, og 27 prosent har vært med i ett til to år, mens 29 prosent har vært med mindre enn ett år. 50 svar var fra Akershus Røde Kors, 47 svar fra Buskerud og 9 svar fra Østfold Røde Kors. Flere av de frivillige er med i flere aktiviteter, og vi fikk dermed god dekning for svar i de fleste aktiviteter

- 33 leksehjelp
- 21 Røde Kors Ungdom Treffpunkt
- 15 RØFF
- 30 BARK
- 7 Ferie for alle
- 10 Fellesverket
- 3 Gatemegling

- I tillegg svarte en del frivillige fra andre oppvekstaktiviteter, som barnehjelpen, ungdomsgruppe, kriesenter, sommerleir for ungdom og sommerjobb for ungdom.

I hvilken grad opplever du at aktiviteten du er med i når ut til målgruppen «barn og unge i sårbare livssituasjoner»?

Å nå ut til målgruppen barn og unge i sårbare livssituasjoner, handler om å ha et bevisst forhold til, og aktivt rekruttere, barn og unge med behov for lavterskel og gratis fritidstilbud til aktivitet. Det kan handle om en rekke behov, som de vi så på i forrige kapittel. Ofte handler det om barn og unge som har lite sosialt nettverk, lever i familier med svak økonomi, opplever ensomhet og utenforskap, eller ønsker å bli kjent med nye mennesker.

53 prosent av de frivillige svarer at vi når ut til målgruppen i noen grad. Om lag 8 prosent mener at vi når ut i for liten grad, mens 39 prosent mener at vi når ut til de mest sårbare i stor grad.

Vi greier altså ikke alltid å nå frem til de barna og ungdommene som vi skulle ønske at kom på aktivitet. De frivillige oppgir at det kan være en barriere å skulle dukke opp på aktivitet, og at noen barn og unge ikke tør å komme. En del ungdom opplever sosiale situasjoner som ubehagelige og isolerer seg heller hjemme. Andre ungdommer får ikke lov av foreldre å delta, fordi foreldrene ikke føler seg trygge på hva aktiviteten går ut på eller hvem barna møter i aktivitet.

I hvilken grad opplever du at barn og unges medvirkning en integrert del av aktiviteten?

Å legge til rette for at barn og unge skal få si sin mening og bli hørt i saker som angår dem, er en nedfelt rettighet i Barnekonvensjonen artikkel 12. I Røde Kors-arbeid med barn og unge handler det om å lytte til barn og unge, for å skape meningsfylte og attraktive aktiviteter som de ønsker å delta i. Medvirkning er et uttalt mål for

oppvekstaktivitetene i Røde Kors. God medvirkning gir bedre aktiviteter, nye løsninger og sikrer at deltakere i aktivitet har eierskap til det de deltar i. Medvirkning gir mestring og jo mer man blir vant til å bli spurt, desto enklere blir det etter hvert å si sin mening. God medvirkning er helselfremmende, og WHO anerkjenner medvirkning som en viktig folkehelsefaktor. Denne må holdes ved like, styrkes og til stadighet øves på⁷².

Ifølge de frivillige i spørreundersøkelsen, er oppvekstaktivitetene stort sett gode på barn og unges medvirkning. 56,3 prosent mener at barn og unge i stor grad er med på å påvirke aktiviteten de er del av. 33 prosent mener de i noen grad er medvirkende, og 10,7 prosent mener at barn og unge i ingen eller liten grad har medvirkning. Vi har et tydelig forbedringspotensial når det gjelder medvirkning. En del frivillige oppgir at de er usikre på hvordan medvirkning kan gjennomføres best mulig for å få frem flere synspunkter. Se mer om medvirkning i vedlegg avslutningsvis i rapporten.

Kvalitetssikring av oppvekstaktivitet

Når vi tilbyr fritidsaktiviteter for barn og ungdom, er det viktig at vi gjør det godt. Røde Kors har tydelige retningslinjer som alle aktivitetene må følge og krav til frivillige som skal arbeide med barn og unge. Alle frivillige i oppvekstaktivitet skal fremvise gyldig politiattest, gjennomføre intervju/motivasjonssamtale med aktivitetsleder, oppgi to referanser, og gjennomføre obligatoriske kurs for sin aktivitet. Et sentralt prinsipp for aktivitet med barn og unge, er også at en frivillig *aldri* skal være alene med barn eller ungdom⁷³. Denne regelen er det ingen unntak fra. Dette gir trygghet både for barn og ungdom i aktivitet og for de frivillige som skal holde aktivitet og være ansvarlige.

På spørsmål om hvordan de frivillige opplever kvalitetssikringen av frivillige i oppvekstaktiviteter, er tilbakemeldingene varierte. 69 prosent har en positiv

72 Håndbok for barns medvirkning i Røde Kors. Norges Røde Kors.

73 Se mer om retningslinjer for aktivitet med barn og unge i dokumentet «Nasjonal bestemmelse for frivillige i aktivitet i Røde Kors», vedtatt av landsstyret 13. september 2019, korsveien.no

opplevelse av kvalitetssikringen av frivillige og beskriver den som god, seriøs, relevant og viktig. De syns det er betryggende å vite at de frivillige er kvalifiserte og at rutine for kvalitetssikring virker å være gode. En andel påpeker likevel at det er enkelte kvalitetssikringskrav de ikke kjenner til.

31 prosent syns enten kvalitetssikringen er mangelfull eller påpeker svakheter ved kvalitetssikringen i sin aktivitet. Flere har ikke vært fulgt opp i tråd med krav til frivillige, og det gjelder spesielt intervju og referansesjekk. Kvalitetssikringen er flere steder variert og tilfeldig og har potensiale for forbedring. Kvalitetssikring står frem som et viktig punkt å jobbe videre med i et kapasitetsperspektiv.

Hvilke hindringer står i veien for mer og bedre oppvekstaktivitet?

I en pandemi svarer de fleste frivillige ikke overraskende «korona» og smittevernrestriksjoner, på dette spørsmålet. Mange ser likevel en del hindringer utover dette. En tredjedel av de frivillige oppgir at mangel på nok frivillige er den største hindringen for å skape mer eller bedre aktivitet for målgruppen. Dette er også knyttet til tilbakemeldinger om de frivilliges engasjement, tid, kreativitet og energi til å planlegge aktivitet, og mulighet til å fordele oppgaver.

20 prosent nevner også utfordringer med å nå frem til målgruppene for aktivitetene i større grad. Å finne frem til barn og ungdom, og å få de med på aktivitet, er ikke lett. De frivillige påpeker at aktivitetene ofte ikke er godt nok kjent og synlige for dem som burde visst om tilbudene. Det er behov for å promotere mer, spesielt der det kan være en terskel for å bli med som ny. Flere bør få vite om muligheten til å være med på gratis og god aktivitet.

En andel av de frivillige på om lag 9 prosent, nevner samarbeid som et problem, enten mellom frivillige, med lokal ledelse, samordning på distriktsnivå, støtte fra nasjonalkontoret, eller samarbeid

med andre aktører som jobber for samme målgruppe, som medvirkende hindringer. Om lag 13 prosent nevner barrierer som økonomi og egnede lokaler som hindringer for mer aktivitet.

Hva er det viktigste barn og ungdom får ved å være med i aktivitet med Røde Kors?

De frivillige beskriver svært mange gode gevinster de ser for barn og unge i oppvekstaktivitet. Samvær med andre barn og ungdom, med mulighet til å bli kjent og få nye venner, oppsummerer det svaret som går igjen blant de aller fleste frivillige. Å kunne komme til et sted og omgås voksne, trekkes også frem av de frivillige som noe av det viktigste aktivitetene tilbyr. Forskjellige voksne forbilder å snakke med, som er til å stole på og som ser og har tid, er med på å gjøre aktivitetene spesielt viktige i barns liv. Morsomme fritidsaktiviteter, som gir gode opplevelser og mestring, nevnes av mange. De frivillige opplever at barna får tilhørighet i et fellesskap og et pusterom i hverdagen.

Trygghet er ordet som nevnes flest ganger – trygge rammer, trygg arena, trygg havn, trygg møteplass, trygge omgivelser og trygt samvær med andre, med trygge voksne. Å bli trygg på seg selv er også en form for trygghet Røde Kors-aktivitet kan tilby. Ut fra de frivilliges tilbakemeldinger, har vi god grunn til å si at aktivitetene våre bidrar til målet om trygg oppvekst.

Ungdom som deltar i aktivitetene

En spørreundersøkelse til barn og ungdom som deltar i aktivitet, har fått inn 27 svar fra barn og unge mellom 11 til 20 år. Undersøkelsen nådde ikke mange og er å anse som en temperaturmåler, mer enn en representativ fremstilling.

11 gutter og 16 jenter svart på undersøkelsen. De fleste tilhører Røde Kors Ungdom Treffpunkt, Fellesverket og RØFF og et par er med på leksehjelp og BARK.

Hva er den viktigste grunnen til at du er med på aktivitet?

Møte venner

Bli kjent med nye folk

Ha noe å finne på på fritiden

Gjøre aktiviteter jeg ikke ellers kan gjøre

Være del av Røde Kors-nettverket

Slappe av

Få mat

Få hjelp til skolearbeidet

Føler meg ensom

Snakke med voksne

Annet

De fleste oppgir at de er med i aktivitet for å møte venner og bli kjent med nye folk. For en del er det å slappe av en grunn til å være på aktivitet, og å være en del av Røde Kors-nettverket. Noen oppgir at de føler seg ensomme og at de vil ha noe å finne på på fritiden.

Hva er det beste med Røde Kors-aktivitet?

På dette spørsmålet er både konkrete aktiviteter og stemningen i aktivitet trukket frem:

«Å lage ting, frilek, alle spillene, turene, opplæring i friluftsliv, kino, bowling og male. Det er positive vibes. Møte folk, være med venner og bli kjent med nye. Personalet er så hyggelig, rolig sted å være med venner og henge. Å møte nye folk, og så er det koselig å lage og å få god mat samtidig. Åpenhet for alle. Trygghet. Høydepunkt i uken.»

Hva liker du minst?

De aller fleste svarer «ingenting» og at de liker alt. Noen nevner konkrete aktiviteter de ikke synes er så spennende. Enkelte nevner forhold som at aktiviteten har vært stengt i korona og at enkelte av ungdommene som er til stede ikke alltid er like hyggelige.

Hvordan kan frivillige i Røde Kors bidra for at du skal trives i aktivitet?

På dette spørsmålet svarer de fleste at de trives og at de frivillige gjør en bra jobb og må fortsette som de gjør. Andre tips fra ungdommene er:

- Lenger åpningstid på Fellesverket
- Merke dagens meny med halal/vegetar/gluten osv. Det hadde vært veldig betryggende
- Smile og være imøtekommende
- Invitere tydeligere kanskje? Ser bare at det er aktivitet på en instagrapost, og da kan det ta noen timer før jeg merker det
- Invitere flere folk
- Tenke litt på morsomme aktiviteter vi kan gjøre så det ikke blir gjentakende
- Være positive og være der som mentorer

Mange trekker frem behovet for å reklamere mer, spre informasjon, dele informasjon med skoler, synlighet og rekruttering, for å få med flere.

Hva er vanskelig og utfordrende for barn og ungdom i dag?

En del nevner at koronarestriksjonene har gjort det vanskeligere, når man må holde avstand og ikke kan møte venner, men at det går greit med dem. Mange be-

skriver en tyngre hverdag. Savnet etter å kunne være mange sammen er til stede, og flere føler seg ensomme på grunn av mye hjemmeskole og lite sosiale sammenkomster. En del opplever andre ungdommer som veldig demotiverte for tiden, etter mangel på noe å se frem til.

Noen sier at drikkepress, skole og presteringspress er det verste. «*Det er veldig mye kroppspress. «Skolen stresser meg ut. Har gitt opp. Orker ikke noe lenger».* Balansen mellom skolearbeid og å være med venner beskrives som vanskelig. Frykt for å skuffe noen og miste kontakt med venner er knyttet til prioritering av skolearbeid og hvile. «*Kunne hatt det bedre, korona har ødelagt litt på skolen og karakterene og sånt».* «*Ensomt og kjedelig. Det er trist, men alle vet det går mot lysere tider».*

«*De fleste ungdommer føler seg presset med mange ting, spesielt når de ikke klarer noe. Men det er 'normalisert', så det er egentlig bare det. Det som går bra er at det er folk som man kan snakke med ting om man syntes er vanskelig, og det er veldig positivt! <3»*

«*Ungdommer har det vanskelig i pandemien, og dere er et fint sted man kan dra til når det er vanskelig.»*

Kapasitet i Røde Kors i Viken

Det er ingen tvil om at aktivitetene Røde Kors tilbyr har kapasitet til å møte barn og unges behov. Røde Kors i Viken tilbyr gode aktiviteter som når målgruppen og som er attraktive for dem de er ment for. Samtidig er det behov for å styrke kvalitetssikringen av aktiviteter og frivillige. Krav til kvalitetssikring skal gjøre barn, ungdom og voksne trygge i aktivitet og heve kvaliteten på aktivitetene vil tilbyr. Dette handler om å stramme opp rutiner for politiattest, motivasjonssamtale, referansesjekk og opplæring av alle frivillige. Lokalforeningenes ønsker for å få til bedre og mer aktivitet for målgruppen, knytter seg i størst grad til rekruttering av flere frivillige og å skape mer synlighet. Det er også et behov de unge i aktivitet trekker frem. Mange lokalforeninger har et uttalt ønske om å skape mer aktivitet i tiden fremover, og det vil det også være stort behov for. En stor andel av lokalforeningene i Viken har ingen aktivitet for barn og unge, selv om det er tydelige behov og etterspurt i deres lokalmiljø. Røde Kors har godt utarbeidede aktiviteter som skaper trygghet i barn og unges oppvekst, og forventes å bruke sin posisjon i samfunnet til å være en tydelig aktør for målgruppen.

- 1 Ferie for alle på Bøkevengen
- 2 BARK Gol og Hemsedal Røde Kors
- 3 Nedre Eiker Røde Kors
- 4 Fotokurs for ungdom, Akershus Røde Kors
- 5 Ferie for alle Østlandet
- 6 Trygge voksne, Fellesverket Sandvika, Bærum Røde Kors
- 7 Fotokurs for ungdom, Akershus Røde Kors
- 8 Fellesverket Sandvika, Bærum Røde Kors
- 9 BARK Moss Røde Kors
- 10 BARK Askim Røde Kors

RÅD TIL AKTIVITETER FOR BARN OG UNGDOM

I dette kapitlet skal vi se på hva ungdom i og utenfor organisasjonen selv sier om humanitære behov. Råd og synspunkter er hentet inn gjennom samtaler med fire Røde Kors Ungdom-grupper, helsesykepleier i Lillestrøm, oppfølgings-tjenesten i Viken og Ungdommens fylkesråd i Viken fylkeskommune. De frivillige har også gitt hverandre råd og tips som er oppsummert avslutningsvis. Til sammen gir disse beretningene et innblikk i det humanitære bildet over barn og unge i Viken, slik unge selv ser det, og peker på videre retning for Røde Kors' arbeid på oppvekstfeltet.

Røde Kors Ungdom om ungdom

Ungdommene i Røde Kors Ungdom er både frivillige og ungdom. De ser behov blant ungdom i sitt miljø og kjenner organisasjonen godt – en unik ressurs å lytte til⁷⁴. I samtaler med Røde Kors Ungdom-grupper, får vi gode beskrivelser av både styrker ved aktivitetene og forbedringer som bør gjøres. I det følgende er en gjengivelse av det som har blitt trukket frem av frivillige i Røde Kors Ungdom i Viken.

Hvilke humanitære behov har ungdom?

Ungdommers største behov akkurat nå er kanskje nærkontakt og sosialisering. Ensomhet blant ungdom har alltid vært der, men det er nok mer utbredt nå på grunn av koronasituasjonen. Å vise at man klarer seg, føles veldig viktig. Det er noe av det som gjør denne tiden vanskelig, for det skjer så lite og folk har en følelse av at de ikke får gjort noe med livet sitt. En del ungdom har en slags ungdoms-midtlivskrise nå, fordi de ikke føler seg produktive og mangler noe

meningsfullt å fylle dagene med. Man får ikke dratt på fester, ikke reist på ferie, det blir mye serier og Netflix. Ungdomstiden blir kastet bort hjemme. Mye handler om å føle at det man gjør har en hensikt, å få til noe, achievement, at vi utvikler oss. Ungdom har et sterkt behov for å være selvstendige.

Denne tida er spesiell, og mange er nok ensomme. Det er lite som skjer, og ingen ting som drar ungdom, dag for dag. Mange sliter nok med usunn døgnrytme og søvn. Man får en dårlig disponering mellom arbeidstid og fritid. Og hva skal man bruke fritiden på? Man ender med å være på Netflix. Hverdagen blir vanskelig, og man er mye trøtt.

Denne tiden er utfordrende for alle barn og unge. Det å ikke kunne møtes og ikke få lov til å ha besøk, tærer på. Som barn husker jeg at det å ha besøk og være på besøk var det som var gøy. Så det er kjipt for de barna som nesten ikke har fått oppleve det.

Hva er ungdom opptatt av?

En del bruker spilling som «coping», det er jo en helt egen verden, der du møter nye folk og får nye venner. Ellers er mange ungdommer opptatt av klimaendringer og også menneskerettigheter, som black lives matter-bevegelsen. Og nå, Palestina og Israel-konflikten. Og psykisk helse er blitt et veldig viktig tema nå i pandemien. Ikke bare mellom ungdommer, men lærere og alle snakker om det. Det er kanskje det beste som er kommet ut av pandemien, fokuset på å snakke om hvordan det går.

Sosiale medier har vært utrolig viktig for å holde seg oppdatert på venner, verden og nyheter. Samtidig bidrar det til mye press, blant annet kroppspress. Det å komme seg litt ut av huset er også viktig. Stolpejakt eller bare en tur i naturen.

Det med å få seg jobb er en gjenganger i det ungdom er opptatt av. Ingen har erfaring og det er få ansettelser nå, så det er en bekymring hos mange. Alle snakker om å få seg lappen og å få seg jobb. Det å sikre seg en fremtid. Noen er til og med på aksjemarkedet. Jeg tror ikke det var så vanlig for 17-åringer før å tenke på det. Vi ser det på mindre barn også, at de kler seg «eldre» enn de er, de er jo på de samme plattformene som oss som er litt eldre, så det fortsetter bare.

Hvordan kan Røde Kors best bidra og gjøre noe for å møte noen av behovene ungdom har?

Røde Kors er en mektig humanitær organisasjon, noe som gir mulighet for store endringer, som også betyr mye makt. Men den makten kan også misbrukes ved å ikke gjøre noe. Psykisk helse burde ikke være en temakveld, men være gjennomgående i alt vi gjør. En del av basisen til organisasjonen. Det håper jeg vi kan gjøre noe med. Voksne har ikke alltid forståelse av betydningen av psykososialt miljø. Men vi har alle en psykisk helse – og de har også blitt påvirket av pandemien.

Psykologi kan virke så abstrakt og vanskelig. Alle sier at det er så viktig å snakke

om psykisk helse, men de sier ikke hvorfor og hva som skjer hvis man ikke tar tak i det. Det er fortsatt tabu å snakke om, særlig blant gutter, så det er fortsatt viktig med mer åpenhet.

Ingen sier «Jeg har knekt beinet og må til legen, men ikke si det til noen!» Det burde være det samme med psykisk helse. Flere burde vite at det handler om fysiske, kjemiske, til og med genetiske forhold i hjernen din. Det handler ikke om å ta seg sammen. Det burde ikke være noe rart å snakke om det eller å be om hjelp.

En annen ting som hadde vært bra, er å forberede ungdomsskoleelever på videregående. Bare komme på besøk på skolen og snakke med dem, dele erfaringer og spørre hva de forventer. Det mangler virkelig informasjon om den overgangen. Lærerne forteller om fagvalg, og du skal ta et valg i 10. klasse om retning for utdanningen. Men ingen sier noe om større skole, mindre oppfølging, flere frister, og at det er press på og normalisert å snakke om festing, drikking og sex. Det kan tære på og det kan være bra med en heads up. Mange blir deprimerte på videregående og får ikke noe ut av utdanningen sin. Det sosiale er jo det viktigste og at du har det bra underveis.

Røde Kors er jo en hjelpeorganisasjon, så det å dra på «Røde Kors-aktivitet» kan få folk til å føle at det er noe galt, at de trenger hjelp fordi de er ensomme eller ønsker seg større nettverk. Derfor tenker vi å tilby kurs der ungdom kan lære om ting de er interessert i, og så kan man komme både for å lære, og samtidig få en mulighet til å bli kjent med andre.

Vi må vise at vi er her. Og vi kan hjelpe alle, ikke bare de som sliter. Alle trenger et fellesskap. Vi kan promotere på sosiale medier, og dra på skoler. Vi har alltid mat på aktivitet, så hvis folk ikke kommer for aktiviteten, så kommer de i hvert fall for maten, og da ender de gjerne opp med å delta likevel.

Det som er bra, er at vi har et budsjett som er ment for aktivitet, og det kan vi bruke på ting som folk ellers ikke ville hatt mulighet til å prioritere privat. Vi vil invitere til litt unike aktiviteter og morsomme opplevelser, som gjør at folk vil være med, for eksempel gokart, vindtunnel, paintball, megazone eller skisenter. Når Røde Kors sponser, hvem vil ikke være med på det?

En helsesykepleiers erfaringer

I møte med Røde Kors Ungdom, forteller helsesykepleier, Åshild Lorentzen, om utfordringene som ungdommer kommer med til helsestasjonen og skolehelsetjenesten i Lillestrøm kommune⁷⁵. Hun understøtter mye av det Røde Kors Ungdom trekker frem, og spesielt forhold som handler om barn og unges psykiske helse:

Mange ungdommer tar kontakt på helsestasjon fordi de strever med den psykiske helsen sin. Før tok ungdom mer kontakt om spiseforstyrrelser, seksuelt overførbare infeksjoner og prevensjon. Nå handler det oftere om psykisk helse og selvmordstanker. Det er blitt mer vanlig at ungdom forteller at de syns livet er så vanskelig at de ikke ønsker å leve lenger. Noen ganger trenger ungdommene en samtale eller to med en voksen som lytter. Andre ganger trengs ekstra hjelp og henvisning til BUP eller DPS⁷⁶.

En del ungdom syns det er vanskelig å begynne å prate og sette ord på hva som plager dem. De sier de burde hatt det bra. De har venner, snille foreldre, det går bra på skolen, alt virker greit, men de har dårlig samvittighet for at de likevel har det dårlig. Hvorfor har jeg det dårlig? – Jeg har det jo bra.

Helsesykepleieren får spørsmål fra ungdom om hvorfor det er sånn at mange opplever nedstemthet og plager med psykisk helse nå for tiden. Hun får også spørsmål om hva man kan gjøre for å hjelpe seg selv og andre.

Det er litt sånn i vår moderne tid, at vi har mye tid til å tenke. Det er ikke sånn lenger at livet hovedsakelig handler om overlevelse og å forbedre situasjonen man er i. Da er det viktig å opprettholde struktur i hverdagen, og kanskje få hjelp av venner eller familie til å holde på rutiner. Det å være ute i naturen er spesielt bra for både den psykiske og fysiske helsen. Det er dokumentert at pulsen går ned om man er i naturen. Vi puster mye fra brystet og opp i vår kultur, det kan være lurt å øve på å puste dypere, med magen.

Rutiner hjelper når man har det vanskelig. Det hjelper å stå opp, å dra på skolen, spise jevnlig til faste tider, å være ute i aktivitet, og så legge seg til å sove, og sove fordi man er sliten. Koronapandemien har gått utover rutiner som måltider og søvn, og mange unge har fått en dårlig struktur, når det egentlig er akkurat struktur de trenger. Søvn er et problem for mange, som snur døgnet og spiller på natta.

Livet går opp og ned for alle. Men når man er ung kan det være vanskelig å snakke, fordi man ennå ikke er vant til at det er sånn det er. Det kan være enklere å si sannheten akkurat som det er, til en man ikke kjenner, uten å måtte ta hensyn til det følelsesmessige hos den andre. Å få si ting akkurat som det er, uten å tenke på hva det gjør med for eksempel familien, kan være med på å løse opp. Hjernen heler seg selv når vi formulerer med ord. Og det hjelper å snakke med noen som har tid og som bryr seg.

75 Akershus Røde Kors Ungdoms psykisk helsekampanje «Sterkere sammen» 6. mai 2021, med tillatelse til å gjengi ved helsesykepleier Åshild Lorentzen, Skjetten/Strømmen helsestasjon.

76 Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk og Distriktspsykiatrisk senter

Råd til Røde Kors i Viken fra ungdom i oppfølgingstjenesten

Oppfølgingstjenesten har ansvar for å følge opp ungdom i alderen 16 til 21 år, som ikke er i opplæring eller arbeid, med veiledning og hjelp. Vi kontaktet ungdom i oppfølgingstjenesten med spørsmål om hvordan en Røde Kors-lokalforening best kan komme i kontakt med ungdom i sårbare livssituasjoner, og hva slags type aktivitet som ville være en reell støtte og meningsfull for målgruppen å delta i.

Ungdommene kom med nyttige tilbakemeldinger til oss som er gjengitt her:

Det kan være vanskelig å møte opp på, eller melde seg på sosiale eller uformelle tilbud, fordi dette kan oppleves som stigmatiserende. For å nå ut til flere og gjøre terskelen lavere, er det derfor viktig at tilbudet som promoteres gir noe kompetanse eller er veldig konkret. Å delta på en konkret aktivitet eller et kurs, kan igjen danne grunnlag for mer uformelle og sosiale grupper i etterkant, når man har blitt bedre kjent. Forslag til kurs kan for eksempel være Røde Kors-kurs som besøksvenn, førstehjelpskurs, HMS-kurs, stressmestringskurs, søvnkurs med psykolog, selvforsvarskurs, båtførerlappen, kano/kajakk/SUP-brett, våttkort, motorsagkurs, plantestiklingskurs, stein- og krystallkurs, tegne- og malekurs.

Det er sosiale medier som gjelder for å informere om tilbudene. Tik-Tok og Snapchat, i den rekkefølgen, er helt klare mediekkanaler, med Instagram som god nummer tre. Det anbefales å få til samarbeid med kjente og gjerne unge influensere, som kan promotere Røde Kors og tilbudet på en god måte. Det å få andre som også jobber mot tilsvarende ungdomsgruppe og trekke Røde Kors fram i sine mediekkanaler, er også noe som kan fungere godt.

Oppfølgingstjenesten er basert i soner i Viken og er i tett dialog med målgruppen for Røde Kors' aktiviteter. Samtlige

kontaktpersoner i oppfølgingstjenesten i Viken er svært interessert i samarbeid med Røde Kors og kan enkelt viderefremme aktivitetstilbud og deltakere.

Råd til Røde Kors fra Fylkeskommunens ungdomsråd

Fylkeskommunens ungdomsråd er rådgivende medvirkningsorgan i fylkeskommunen. Ungdomsrådet skal gi råd til fylkeskommunen slik at fylkestinget har bedre grunnlag for avgjørelser i saker som angår ungdom. Røde Kors i Viken har fått konkrete råd fra ungdommene i rådet for vårt videre arbeid for barn og unge. De beskriver også hva de ser av humanitære behov blant unge i sine lokalmiljø.

Elever som dropper ut burde få hjelp til å sette seg tilbake inn i studier, eller ut i arbeidslivet. Fravær er skremmende for mange og det flere sliter med overgangen til ungdomsskolen og videregående. Oppfølging og hjelp til å komme på skolen, kan være veldig betydningsfullt i en sårbart tid. Mange kan være redd for å bruke opp fraværet man kan ha for fort, og komme over fraværsgrensa. Det kan slite på motivasjon og skape en barriere for å komme på skolen. Det å være ny et sted, å være tilflytter, eller skulle begynne på ny ungdomsskole eller nye videregående, kan være tøft for mange. Da kunne det være fint med Røde Kors sin oppfølging og støtte i overgangen. Psykiske plager og stress rundt fravær kan føre til at en del dropper ut av skolen. Vi vil også bringe fokus mot barn og unge med nedsatt funksjonsevne som faller lett utenfor, ettersom det de kan delta på er begrenset. Der er viktig at det tilrettelegges arrangementer alle kan bidra på. Dette er en målgruppe vi mener man bør gjøre litt mer for.

Felles for sårbar ungdom er mangelfull sosial tilhørighet, sier rådet, og trekker frem mangel på steder der ungdom kan møte andre ungdom og utvikle seg:

Det har vært en gjennomgående lav motivasjon blant ungdom under pandemien, det er lite steder å være, og det er behov for flere arrangementer. Arenaer, klubber og arrangementer der ungdom føler seg velkommen, er noe vi ønsker å se mer av. Da er det viktig å få dette budskapet ut, gjerne gjennom skoler, ungdomsråd, kommunen eller organisasjoner.

Det er viktig at ungdom blir vant til å snakke om sin psykiske helse. I det siste har det vært mange som sliter psykisk, og Røde Kors burde samarbeide mer med skolene. Det hadde vært fint om Røde Kors kunne arrangert kurs/workshops/grupper som hjelper unge til å «lære om livet» (eks: økonomistyring, matlaging o.l.). Røde Kors kan være mer aktive rundt samtaler om psykisk helse. Å ha samtaler med elever på forskjellige skoler om hvordan de har det osv. gjør at Røde Kors blir mer tilgjengelige, og kan hjelpe ungdommer å snakke om psykisk helse.

Det er viktig generelt i Røde Kors at dette ikke er et tilbud som kun gjelder noen kommuner, men alle sammen fordi ungdom i sårbare situasjoner finnes i alle kommuner. En måte å gjøre dette på er å samarbeide med kommunene.

Til frivillige fra frivillige

I samtaler og spørreundersøkelse med frivillige og ungdom er det kommet inn mange gode tips og råd. De er samlet og gjengis her.

Rekruttering av frivillige

- Bruk personlig nettverk – de fleste blir med dersom de får en personlig henvendelse. Inviter med en venn eller bekjent som kan passe i aktivitet med barn og ungdom.
- Enkelte tidligere deltakere kan etter hvert egne som nye frivillige eller unge junior-ledere.
- Røde Kors har godt renommé – bruk det for å fortelle om det gode vi får til og inspirer andre til å bli med.
- Foreldre kan være døråpnere til

nettverk. Noen kan egne seg som frivillige selv, mens andre kan kjenne noen som kan passe.

- Rekruttering av folk som har faglig bakgrunn innen oppvekstfeltet er med på å styrke aktiviteten og her finner man også stort engasjement for barn og unge, og ønske om å gjøre noe for målgruppen.
- Lag en annonse som viser godt hva aktiviteten går ut på på frivillig.no, der drypper det inn interesserte frivillige i ny og ne.

Rekruttere deltakere

- Vær synlige på sosiale medier og inviter til aktivitet.
- Kom i kontakt med de i kommunen som kjenner barna, ikke bare ledere for en ordning.
- Oppfølgingstjenesten ønsker samarbeid og kan videreformidle informasjon om tilbud.
- Familier som deltar på Ferie for alle-opphold, er søkt inn av hjelpeapparat og har behov. Barna i disse familiene bør få tilbud om å delta i en aktivitet lokalt.
- Fadderordning ung-til-ung: noen av ungdommene som allerede er del av aktiviteten, kan fungere som faddere for én eller noen få nye, og bli kjent utenfor aktivitet først, for så å ta de nye med inn i Røde Kors Ungdomgruppen, RØFF eller på Fellesverket.
- Deltakere kan dele informasjon eller ta med seg venner og andre bekjente.
- Kule aktiviteter trekker flere – bruk medvirkning og gjør noe gøy.
- Del ut et antall deltakerplasser til hjelpeapparatet som de kan rekruttere til og fyller (barnevern, NAV, flyktningetjenesten, skolehelsetjenesten osv.)
- Ikke undervurder effekten av god mat.
- Bruk Røde Kors' lokaler som arena for andre interessegrupper i kommunen og inviter dem til å delta i Røde Kors-aktivitet igjen senere.
- Samarbeid med en ungdomsbedrift på videregående skole og ungdom som har valgfaget «innsats for andre» på ungdomsskolen.

Tips på tvers av aktivitet

- Forsøk å opprettholde aktivitet i feriene – da er det stort behov.
- Finn ildsjelene og start i det små.
- Kvalitet er viktigere enn kvantitet, finn ut hva dere vil satse på og bli gode på det.
- Spør kommunene om behovet og hvordan Røde Kors kan bistå. Sørg for å være del av kommunens oversikt over samarbeidspartnere og vis hva Røde Kors kan tilby. Et mer forpliktende samarbeid mellom kommunen og Røde Kors, vil også styrke fremtidig beredskap.
- Ett Røde Kors! Hvordan kan hjelpekorps, beredskap og omsorg, ungdom og oppvekst hjelpe hverandre? Glem konstruerte skiller, vi har samme mål.
- Jakten på den gode oppveksten-kortstokken er god til planlegging, statusvurdering og evaluering i frivilligruppa. Den bestilles på Røde Kors-butikken.
- Gjentakende deltakelse er et mål. Inviter Ferie for alle-barna til BARK og ungdom på Leksehjelp med i Treffpunkt.
- Samarbeid med foreninger for flerkulturelle både mtp. språkkompetanse, informasjonsdeling og rekruttering av deltakere og frivillige.
- Medvirkning og mulighet til å være med å drive sitt eget sted gir engasjement blant ungdom.
- Unge funksjonshemmede lanserer veilederen «Barrierefri fritid - En inkluderingsveileder» høsten 2021. Bruk deres tips for bedre inkludering.

ANBEFALINGER

Basert på behovs- og kapasitetsvurderingen som er gjort over oppvekstfeltet i Viken, er det her sammenfattet anbefalinger for Røde Kors i Vikens videre arbeid for målgruppen barn og unge i sårbare livssituasjoner. Disse knytter seg til synlighet, kvalitet og samarbeid for tre nivåer i organisasjonen. Det oppfordres til å bruke anbefalingene i videre arbeid på oppvekstfeltet, både i hovedprogramperioden og videre, for trygg oppvekst for barn og unge.

Anbefalinger til lokalforeningene

- Oppretthold og styrk eksisterende aktivitet for barn og unge, gjennom kvalitetssikringskrav og målrettet rekruttering av deltakere og frivillige.
- Styrk rutiner for kvalitetssikring av frivillige (kurs, politiattest, intervju og referansesjekk).
- For lokalforeninger uten oppvekstaktivitet: vurder oppstart. Begynn i det små og finn ut hvilken aktivitet dere ønsker å satse på. Oppnevnt minst én representant fra lokalforeningen, som sørger for fremdrift i samarbeid med distriktet.
- Samarbeid med kommunen: spør hvordan Røde Kors kan bistå. I tillegg til samarbeid om rekruttering av deltakere, kan det gjøres avtaler om bruk av lokaler og ressurser mm.
- Samarbeid med andre aktører for å bidra i helhetlig arbeid på oppvekstfeltet (frivillighetssentral, politi, hjelpeapparat, flyktningsjenesten, utekontakten, SLT-koordinatorer og andre organisasjoner).
- Bruk distriktskontoret ved behov for støtte.
- Bruk temakvelder og felles Teams-

gruppe for frivillige, til inspirasjon og erfaringsdeling.

- Sørg for at barn og unge i ditt lokalsamfunn kjenner til Kors på halsen. Del i sosiale medier og bestill gratis plakater og materiell på <https://korspaahalsen.rodekors.no/om-oss/materiell/>

Anbefalinger til distriktet

- Etabler strukturert oppfølging av lokalforeninger som ønsker oppstart av oppvekstaktivitet, med jevnlig møter som sørger for fremdrift.
- Etabler en permanent referansegruppe bestående av frivillige fra ulike oppvekstaktiviteter fra de tre distriktene, som følger og påvirker distriktskontorets arbeid på feltet.
- Etabler en ordning hvor distriktet hospiterer i lokalforeningene, for mer nærkontakt til oppvekstfeltet.
- Videreformidle systematisk kontaktinformasjon til barnefamilier fra Ferie for alle, som har takket ja til å bli kontaktet av lokalt Røde Kors, etter hver ferie, til aktuelle lokalforeninger.
- Bistå lokalforeningene med økt synlighet og hjelp med rekruttering av deltakere og frivillige.

- Bistå lokalforeningene med å holde oppvekstrelevante kurs og å skaffe kursholdere.
- Samle og tilgjengeliggjør forslag til samarbeidsavtaler med eksterne aktører.
- Synliggjør mulige undergrupper i målgruppen «barn og unge» og hva de vil ha å si for aktivitetene.

Anbefalinger til nasjonalkontoret

- Røde Kors må i den kommende tiden bruke ekspertise på arbeid med kriser, til å forutsi negative ettervirkninger av pandemien for barn og unge, for å avdekke, hindre og lindre i størst mulig grad.
- Styrking av psykisk helse må bli en mer fremtredende del av aktivitet for barn og unge.
- Styrk organisering og oppfølging av RØFF, slik at nasjonal oppfølging tilsvare de andre oppvekstaktivitetene i Røde Kors.
- Gjør opplæringsprosessen for hver aktivitet tydeligere, og kommuniser krav til kvalitetssikring av frivillige tydeligere.
- Utarbeid verktøy for reell medvirkning for alle oppvekstaktivitetene.
- Vær pådriver og utarbeid verktøy for målrettet og kontinuerlig arbeid for å skape tryggere organisasjonskultur og forebygge seksuell trakassering, overskridelser og overgrep.
- Gjør verktøy for inkludering tilgjengelig i alle aktiviteter for å få med alle barn og unge i fritidsaktivitet, og spesielt barn og unge med nedsatt funksjonsevne.

VEDLEGG: FOREBYGGING AV GRENSEOVERSKRIDENDE ATFERD, TRAKASSERING OG OVERGREP

Ta trygghet på alvor

For å bidra til å gi barn og unge trygg oppvekst, er det viktig med trygghet i organisasjonen. Trygghet er også viktig for at alle frivillige og deltakere i organisasjonen skal trives og engasjere seg. Å ta trygghet på alvor, handler om å snakke om hva trygghet er og å gjøre tiltak som utvikler organisasjonens kultur og praksis.

Røde Kors er medlem i LNU (Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner). De har utviklet gode retningslinjer for organisasjonskultur, rutiner, beredskapsplaner, øvelser, aktiviteter og kurs for forebygging og håndtering av trakassering og overgrep i organisasjoner som jobber med barn og unge.

LNU anbefaler alle organisasjoner å

- Lage en plan for et målrettet og kontinuerlig arbeid for å skape en tryggere organisasjonskultur og forebygge seksuell trakassering, overskridelser og overgrep.
- Utvikle formelle tiltak som etiske retningslinjer og mer uformelle tiltak som ledertrening som setter fokus på å utvikle en god organisasjonskultur.
- Sørge for at rutiner og ansvar er på plass for å håndtere varsler og krenkende handlinger om det avdekkes.

23 prosent av alle ungdommer har blitt utsatt for en seksuell krenkelse før fylte 19 år. Kjønnforskjellen er stor, og jenter er betydelig mer utsatt enn gutter.⁷⁷ Seksuell krenkelse vil si «Handlinger som bryter med de grenser som en har

for å beskytte sin egen fysiske integritet». 14 prosent av jenter og 3 prosent av gutter har blitt utsatt for en voldtekt før fylte 19 år. Ifølge NOVAs UngVold-statistikk begås 33 prosent av voldtekter av en fremmed, noe som innebærer at de fleste voldtekter begås av noen man kjenner eller har bekjentskap til.

Flertallet av utsatte og fornærmede i voldtektssaker er mellom 12 og 26 år gamle. Det vil altså si at de i stor grad tilhører den samme aldersgruppen som deltar i barne- og ungdomsaktivitet. De som er anmeldt for voldtektene, utøverne, er i gjennomsnitt to til tre år eldre enn de utsatte. Med andre ord overlapper også de i stor grad med målgruppen i aktivitetene våre. Overgrep og andre grenseoverskridelser kan skje hvor som helst. Overgrep mot unge er et enormt samfunnsproblem, og organisasjonen vår er en del av samfunnet⁷⁸.

I Røde Kors har vi et absolutt prinsipp om at ingen skal være alene med noen under 18 år. Dette er for å beskytte både barn og unge og frivillige i aktivitet fra å oppleve uønskede hendelser, og for å kunne være flere om å håndtere vanskelige situasjoner som kan oppstå. Det er likevel behov for å gjøre mer for å gjøre organisasjonen vår enda tryggere for sårbare barn og unge. Bruk retningslinjer for aktivitet og «Veileder for håndtering og varsling av kritikkverdige forhold i Røde Kors». Kontakt distriktskontoret for samarbeid og oppfølging, og bruk nettressursene som er utarbeidet av LNU på trygg.lnu.no.

77 Vold og overgrep mot barn og unge, omfang og utviklingstrekk (2016) Mossige og Stefan- sen, NOVA

78 «Trygg-kurs for ansvarlige for arrangementer» trygg.lnu.no

VEDLEGG: MEDVIRKNING

Barns medvirkning har siden 1990-tallet fått økende oppmerksomhet i forskning, politikk og utdanning, og vektlegger barns rett til deltakelse og påvirkning i forhold som angår barn. Fokuset på barns deltakelse og påvirkning i beslutningsprosesser, knytter seg til FNs konvensjon om barns rettigheter. En stadig oppgave i arbeidet med barn, er å lete etter hva «barneperspektivet» er og hva barns medvirkning faktisk betyr. Det er ikke alltid tilstrekkelig å invitere barn til å delta og til å uttrykke seg. Barns realitet og forståelse av verden må forstås som særegen og kvalitativt forskjellig fra voksnes, og det er de voksnes ansvar å tilrettelegge for barns særegne behov for tilrettelegging og medvirkning⁷⁹.

Det er et uttalt mål i Røde Kors at barn og unge skal være med å forme innholdet i sine aktiviteter. Grunnen til at dette er viktig, er at aktivitetene vil bli bedre, deltakerne vil få økt eierskap og tilknytning til aktiviteten, og det vil gi økt selvtillit å få erfare at egne refleksjoner og ønsker er betydningsfulle⁸⁰. Medvirkning i aktivitet handler om å bli spurt, bli lyttet til og at de frivillige som tilrettelegger for aktivitet lar seg påvirke av barn og unges synspunkter. Medvirkning handler om å legge til rette for gode fremgangsmåter der vi sikrer at alles stemmer blir hørt og at alle opplever å ha betydning for det som foregår.

En anerkjent modell for barn og unges medvirkning, er den amerikanske psykologiprofessoren, Roger Harts, «medvirkningsstige»⁸¹. Stigen er en modell for å se ulike nivåer av medvirkning på topptrinnene og ikke-medvirkning på de nederste trinnene. Målet er ikke nødvendigvis alltid å være helt på øverste trinn, men å bevege seg vekk fra de laveste trinnene som i mindre grad inkluderer og lar barn og unge påvirke sine egne aktiviteter. Vi må tenke kreativt rundt måter å legge til rette for mer medvirkning. Bruk

«Håndnok for barns medvirkning i Røde Kors» som en veileder i arbeidet med medvirkning⁸².

8 Barna og voksne tar beslutninger

felles Barn har tatt initiativet til noe de er opptatt av, men har de voksne med seg og tilgang til deres ekspertise og erfaring. Retten til å ta beslutningen deles mellom barna og de voksne.

7 Barn er initiativtakere og står i

spissen for handling Voksne deltar ikke, men fungerer som støttespillere for barna, og bidrar med tilrettelegging.

6 Felles beslutning mellom barn og voksne, på voksnes initiativ

Barna har reell medvirkning, selv om det er voksne som har initiert prosjektet. Bestemmelsesretten mellom de deltakende barna og de voksne er lik.

5 Konsultert og informert

Voksne er initiativtakere og har ansvar for ledelsen. Barna har fått både informasjon og forståelse for prosessen. Barna gis mulighet for å uttrykke seg og blir tatt seriøst av de voksne. Deres meninger blir tolket ut fra det enkelte barns alder og modenhet.

4 Tildelt men informert

Barna får forklart hva som er hensikten med prosjektet og på bakgrunn av dette forstår de intensjonen, og hvorfor det er viktig at de deltar. Barna deltar av fri vilje og får meningsfulle roller, men har ingen påvirkning.

3 Symbolsk Barna får en stemme, men de gis ikke mulighet til å uttrykke egne meninger og kan i liten grad selv bestemme hva de får uttale seg om, eller hvordan de kan uttale seg.

2 Dekorasjon Barna benyttes for å synliggjøre en aktivitet med (sang, dans, kostyme). Barna vet lite om hva de er med på.

1 Manipulasjon Barn har ikke forståelse for hva de medvirker i, eller hvorfor de medvirker. Her konsulteres de gjerne uten at det blir gitt tilbakemeldinger.

79 «A Child Perspective and Children's Participation», Skivenes og Strandbu (2006) Universitetet i Bergen.

80 Temakurs Omsorg – oppvekstaktivitet (2012), Norges Røde Kors.

81 «Children's participation from tokenism to citizenship», Hart, R (1992), UNICEF.

82 Se «Håndbok for barns medvirkning i Røde Kors», Norges Røde Kors, korsveien.no under Aktiviteter

8 Ungdomsinitiert og vokseninvolvert
7 Ungdomsinitiert og ungdomsdelt
6 Vokseninitiert med involvering av ungdom
5 Konsultert og informert
4 Tildelt men informert
3 Symbolsk
2 Dekorasjon
1 Manipulasjon

VEDLEGG: INTERVJUGUIDE

Intervjuet er viktig for kvalitetssikring. Det handler om at den frivillige skal få nok informasjon om hvilken rolle de vil gå inn i som frivillig i aktivitet. Det handler også om at vi skal kunne si ifra tidlig i prosessen hvis vi mener personen ikke egner seg til oppvekstaktivitet.

Forslag til intervjuguide for motivasjons-samtale med nye frivillige i oppvekstaktivitet:

Introduksjon

- Velkommen
- Tidsramme (for eksempel 30 min)
- Motivasjon, forventninger og praktisk gjennomføring

Om deg

- Kan du fortelle litt om deg selv, din bakgrunn, hva du er opptatt av og hva du gjør i din hverdag?
- Kjenner du noe til Røde Kors eller aktiviteten (f.eks. BARK) fra før?
- Hva er din motivasjon for å bidra med frivillig arbeid i denne aktiviteten?
- Hvilke egenskaper ønsker du å få brukt i aktiviteten?

Kort presentasjon av aktiviteten

- Aktivitetsinnhold, målgruppe, antall frivillige, dager og tidspunkter for aktivitet
- Kvalitetssikring: politiattest, obligatorisk opplæring, etikk og taushetserklæring og referansesjekk
- Oppgaver som frivillig

Erfaring

- Har du noe erfaring med å jobbe med barn/ ungdom fra før?
- Er det noe du tenker at vil bli utfordrende for deg i aktiviteten?
- Vi legger stor vekt på at de frivillige skal samarbeide og støtte hverandre i aktivitet. Man må også kunne ta imot veiledning fra andre og gi støtte til andre frivillige som trenger det. Hva tenker du om dette?

- Hva vil du gjøre dersom du opplever vanskeligheter i aktiviteten?
- Hva vil du gjøre dersom et barn eller ungdom vil være alene med deg eller forelsker seg i deg?

Avslutning

- Hva tenker du nå, etter å ha fått litt mer informasjon, om det å bli frivillig i (f.eks. BARK)?
- Hva har du tid til? Hvor ofte har du anledning til å være med?
- Har du noe mer du vil legge til? Er det noe mer vi bør vite om deg?
- Har du noen spørsmål?

Lever eventuelt ut taushetserklæringen til signering. Avtal veien videre. Fortell at Røde Kors vil gå igjennom intervjuene og så vil vedkommende få beskjed. Takk for at vedkommende har vist interesse og tatt tiden til en prat.

Hvis det oppstår bekymring rundt egnethet i rollen i løpet av samtalen, må det tas tak i. I noen tilfeller vil det være nok at man avklarer eller retter opp i forventninger til rollen, mens i andre tilfeller vil det være nødvendig å gi personen beskjed om at de ikke kan være frivillig i denne aktiviteten. For å avvise en person som ikke er egnet som frivillig i aktiviteten, kan du bruke «Den nødvendige samtalen» som støtte.

Forslagene er satt sammen på bakgrunn av innspill og erfaring fra frivillige, samt intervjuguide i Gatemegling, Ferie for alle, Vitnestøtte og Besøks-tjenesten.

VEDLEGG: REFERANSESJEKK

Referansesjekk er viktig for kvalitetssikring av frivillige i oppvekstaktiviteter. Gjennom å høre beskrivelser av den frivillige fra noen som kjenner dem, og ved å stille spørsmål, kan vi få bedre kjennskap til om personen vil egne seg som frivillig i den aktuelle aktiviteten. Ofte får vi informasjon som gjør oss trygge på at personen vil gjøre en god innsats. Andre ganger vil det komme frem forhold vi må ta hensyn til i vurderingen om vedkommende skal være frivillig i oppvekstaktivitet.

Her er forslag til gjennomføring av en telefonsamtale med en referanse du har fått oppgitt av en frivillig.

- Hei, jeg ringer fra (lokalforening) Røde Kors i forbindelse med at XXXX har oppgitt deg som referanse. Har du tid til en kort prat?
- XXXX har meldt seg som frivillig til (f.eks. BARK) som er en aktivitet for (f.eks. barn mellom 6–13 år). Vi har som et krav for alle våre frivillige i Røde Kors, som skal jobbe med barn og ungdom, at vi skal sjekke to referanser. Det gjør vi for å sikre så godt som mulig at de vi har med oss på aktivitet, er folk som er godt egnet til å ta vare på og være sammen med barn/ungdom.
- Jeg har lyst til å høre med deg hvordan du tenker at XXXX vil passe i aktivitet for barn/ungdom?
- Har du noen eksempler på XXXX i samspill med barn/ungdom?
- I aktiviteten er vi avhengig av å samarbeide godt sammen som frivillige, i en gruppe som består av folk med forskjellig bakgrunn. Hvordan tenker du at XXXX vil fungere i samarbeid med andre mennesker, som man ikke nødvendigvis kjenner så godt fra før?

- Det hender at det kan oppstå stressende eller uforutsette situasjoner, der ikke alt går ifølge aktivitetsplanen, der noe skjer som man må håndtere raskt eller der barn/ ungdom reagerer negativt på bestemmelser som gjøres av de frivillige. Det kan være alt fra at noen slår seg og må til legevakten eller begynner å krangle. Hvordan tenker du at XXXX vil kunne håndtere en slik situasjon?
- Er det noe vi burde være oppmerksomme på når det gjelder å ha med XXXX som frivillig i aktivitet med barn, tenker du?
- Tusen takk for at du tok deg tid til å svare og stilte opp som referanse, det gir oss godt grunnlag for å være trygge på at vi har med oss folk som kan passe til frivillige arbeid med barn/ ungdom.

Forslag satt sammen på bakgrunn av guide fra Ferie for alle og sommerleir for ungdom.

SJEKKLISTE FOR VELFUNGERENDE OPPVEKSTAKTIVITET

Oppgaver	Kjennetegn for velfungerende oppvekstaktivitet	Ja	Delvis	Nei
Styret	Oppvekstaktivitet er representert i lokalforeningsstyret.			
	Oppvekstaktivitet er del av styrets planlegging, budsjettering og handlingsplan.			
	Styret samarbeider godt med aktivitetsleder for oppvekstaktiviteter.			
	Styret legger til rette for nødvendige ressurser og økonomi for oppvekstaktiviteter.			
	Styret jobber planmessig med å sikre økonomiske ressurser for å kunne oppnå målsettinger knyttet til oppvekstaktiviteter.			
	LF informerer godt slik at frivillige kjenner til foreningens arbeid, tilbud og aktiviteter knyttet til oppvekstaktiviteter.			
	Styret sørger for at ansvarlige i oppvekstaktiviteter kjenner sitt ansvar.			
	Frivillige i oppvekstaktivitet får tilbud om tilstrekkelig opplæring.			
Rapportering	Styret/akt.leder for oppvekstaktiviteter rapporterer til lokalforeningens årsmøte.			
Aktiviteter	LF utfører humanitære oppvekstaktiviteter i tråd med lokale barn og ungdoms humanitære behov.			
	LF gjennomfører Røde Kors-vurderingen ved oppstart og revidering av oppvekstaktiviteter.			
	LFs oppvekstaktiviteter drives i samsvar med gjeldende kvalitetskrav og retningslinjer/bestemmelser.			
	Oppvekstaktivitetene har fokus på beredskap hos sine frivillige og har oppdaterte oversikter og beredskapsplaner.			
	Oppvekstaktivitetene er godt tilrettelagt for et mangfold av frivillige.			
	Oppvekstaktivitetene tilrettelegger for reell medvirkning med barn og ungdom i aktivitet, og lar barnas meninger være med å forme aktivitetene.			
Frivillighet	LF har fokus på verving av nye medlemmer og frivillige til oppvekstaktivitet.			
	Frivillige i LF får opplæring og tilbakemelding på sitt arbeid som frivillige iht. Røde Kors Frivillighetspolitikk.			
	Frivillige i LF signerer etikk- og taushetserklæring og fremviser gyldig politiattest for frivillige iht. Nasjonal bestemmelse for frivillige i aktivitet i Røde Kors.			
	LF har et tilstrekkelig antall egnede frivillige til å utføre sine oppvekstaktiviteter.			
Kultur	Aktivitetsledere og frivillige er bevisst sin rolle som bærere av organisasjonskulturen.			
	LF arbeider målrettet og kontinuerlig arbeid for å skape en tryggere organisasjonskultur og forebygge seksuell trakassering, overskridelser og overgrep.			
Synlighet og samarbeid	Innbyggerne i kommunen er kjent med Røde Kors' aktiviteter for barn og ungdom.			
	Kommunen kjenner til oppvekstaktivitetene og samarbeider med Røde Kors.			
	LF samarbeider med offentlige myndigheter for et helhetlig tilbud til barn og unge.			
	LF setter barn og unges humanitære utfordringer i lokalsamfunnet på dagsorden (talspersonrollen).			
	LF når ut til aktivitetenes målgruppe (barn og unge i sårbare situasjoner) med informasjon om oppvekstaktivitetene.			
	LF samarbeider med andre lokalforeninger om oppvekstaktivitet.			
	LF samarbeider med andre organisasjoner, næringsliv og media.			

Tilpasset til oppvekstaktivitet etter «Mal for sjekklister for velfungerende lokalforeninger» vår 2021.

 Røde Kors Akershus

 Røde Kors Buskerud

 Røde Kors Østfold